

لیلی دہنتہ سترگو لیدلی حال

لیکوال

محمد اچان بابا

Ketabton.com

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم	:: لیلی دښته، سترگو لیدلی حال
لیکوال	:: محمد ا جان یار
خپروونکی	:: د پښتونخوا د پوهنې دېره - پېښور
چاپ واره	:: لومړی
چاپ نېټه	:: 1383 ل/2004 م
چاپ شمېر	:: 1000 ټوکه
کمپوزر	:: شفق

گرانو لوستونکيو !

زموږ د گران هېواد تېرې ناخوالې او ځينې ژوندۍ کيسگې راته ږد ږد گوري باور وکړئ،
چېرې د ليکوالۍ پخوانه وم ورغلي. يوازې به مې شعرونه کله ناکله ليکل، خود کله نه چې دا
پېنځه ويشت کلنه غميزه پيل شوې ده، زه بي دې ته اړ ايستې يم، چې د خپل هېواد او ولس د
پېښو خام انځور په کاغذ او باسېم.
د ليکوالۍ لوړ هنري انداز نه لري، خو صرف يوازې ستاسې نظر د ليلى دښتې ته اړوم.
کومې زياتې خبرې پکې نشته دي، د شمس الدين اکا د سترگو ليدلى حال دى.
ستاسې د وطن د ليلى په دښته کې.

محمد ا جان يار

کولن، جرمني

حاجي گل تازه له وطن نه راغلی و. سترې مشي مې ورسره وکړه، د کلي نور خلک هم د هغه سترې مشي ته راغلي وو. ماته يې په غوږ کې وويل: دا خلک چې ولاړل، بيا به درسره خبرې وکړم. وړاندې د کت لنگې ته مې تکیه وکړه، ناستو کسانو خپلو کې ډېر څه سره ويل. ماته تمه پيدا شوه، زړه کې مې له ځان سره ويل: لکه چې حاجي گل نوې کيسې له ځان سره راوړي دي. چا راته د چای پيال ونيوه او يو غږپ مې ترې وکړو. مخکې راغلي کسان وار په وار پسې وتل، ترڅو چې ټول ولاړل. هغه له دروازي نه په منډه راستون شو، په دوه گامه زما خواته راوړسېد، لومړی مې ترې پوښتنې د هغه د کورنۍ د غړو وکړه. خوله يې ونيوه، د روغ ناروغ سم ځواب يې رانه کړ.

ما وې: څنگه غږه کنده شوې خبره کوه، هو رښتيا تا ويلې دا خلک ولاړ شي بيا به درته يو څه خبرې وکړم. هغه څه خبرې دي؟

هغه لومړی سوړ اسوبلی ويوست، لږ غلی شو بيا يې داسې وويل: د ويلو کيسې نه دي. زه خواته ورنزدې شوم، ما وې اوس به بيا څوک راشي، هله ماته کيسه کوه. ويلې قسم دې ماته چې چا دغه کيسه کوله، د سروينستان مې نېغ ودرېدل ده وي. جلال اباد کې دا يوه اوونۍ مخکې زمور د يوه خپلوان دوکان مخې ته د سپينې ږيرې يو سړی چوپ ناست و. زه په ډېر ادب سره د هغه خواته ورنزدې شوم، ما وې کاکا جانه د کوم ځای يې؟

هغه يو لاس په امسا ايښی و، ويلې بچيه زه د مومندرې يم، خو په مزار شريف کې مې مخکه او کور شته دی. د سپين ږيرې زړه ډک و، سم راته راگويا نه شو. زه ورنزدې شوم، ورته ومې ويل: کاکا جانه که تکليف درته نه وي، ټوله کيسه راته وکړه. ده ويلې وړوکی وم، مور مې پخوا له ځان سره بيولې وم، پلار مې څو کاله پخوا ترکستان ته تللی و، زه او مور مې پسې وروسته ولاړه.

وزير محمد گل خان مومند دې خدای وښيي، ډېر پښتانه يې قطغن زمين، مزار شريف، کندز، بغلان او پلخمرې ته انتقال کړي وو. شېرخان ناشر، نازکمير دوی کندز اباد کړی و، هغوی هم پښتانه ورا انتقال کړي وو. شاپرې مخکې ابادې شوې وې، پلار مې دې الله په جنت کړي، ويل به يې لومړی دا ټول کندز شاپر او ځنگل زار و. د وخت په تېرېدو سره ورته خلک راتلل او شاپرې مخکې يې ابادولې. تاجکو، ازبکو او لږه کيو ترکمنو هم پکې ځای پر ځای کلي ودان کړل. لارې او سړکونه ويستل شول، د خلکو تگ راتگ زيات شو.

بچی مور مې راته ویلې ایله د دري کالو به وې، چې د (لته بند) په لاره په یوه زور واگون گاډي کې پلخمرې ته په دوه شپو او دوه ورځو کې ورسېدو او دا یې هم ویل، چې په زیاته لاره باندې مې په خره وړی وې. د هغې وخت سرکونه خود نن په شان نه وو، دلته بند او د واب میخ زرین لارې خو په غرونو کې په کرپو او گړنگونو کې تللې وې. په زیاتو ځایونو کې به خلک له موټر نه کوزېدل او پخپلو پښو به تلل. په څو شپو ورځو کې به قطعن ته واوښتل. په دغو مخکو کې تگ راتگ ځکه سخت و، چې شرمخانو او لېوانو به خلک داړل. د خلکو تگ راتگ ډله ییزو، څو تنه به سره یوځای کېدل بیا به له یوې سیمې نه بلې سیمې ته تلل. وروسته بیا یو نیم گاډی (موټر) پیدا شو. سرکونه ووهل شول، د خلکو لېږدېدنه لږه اسانه شوه. بچی زما لږ لږ یادېږي، چې لومړی مور به په پلخمرې کې او سپېدلو. زه چې کله رابوتکی شوم، په ښو بدو وپوهېدم، پلار مې په حق ورسېد. هغه مې مومند درې ته راوړ، څه موده پس مې مور مړه شوه، هغه مې هم خپلې هدیرې ته راوړه. څه پیسې مې چې درلودې، د مور و پلار په مړینه کې ولگېدې. زه له یوه ورور او دوه خوښو سره پاتې شوم. له بغلان نه مو کندز ته د تلونیت وکړ. پخپلو پښو تر کندوزه ولاړو. په دوه ورځو کې تر کندوزه ورسېدو. مور په کندوز کې پوره یو کال تېر کړ. د خلکو سره به مې د شارو مخکو په ابادولو کې کار کاوه. هغوی به غله دانه راکوله، یو کال وروسته بیا مزار شریف ته کډه شوو. د مني شپې ورځې وې، هوا مخ په یخېدو وه، هلته مو یوځای او بل ځای شپې ورځې تېرولې، ترڅو چې یوه وطندار له ځان سره شولگرې ته بوتلو او هلته مو واړول. په دغه وخت کې مې ورور زلموتی شوی و، خو بندې مې لا وړې وې.

څو کاله مې له یوه ارباب سره کار کاوه. ورور مې هم راسره په کار کې بوخت و. هلته د ناقلینو لوی کلی اباد شوی و. شاوخوا نورد پښتنو کلی اباد شوي وو. هر چا ځانته مخکه اخیستې وه، باغونه جوړ شوي وو، هره خوا ښه شنه ښکارېده. په درې کالو کې مې یو څه پیسې پیدا کړې، مخکه مې واخیستله، ما هم ځانته کلا جوړه کړه. د کلا مخې ته مې باغ او باغچه جوړه کړه. ځانته مې واده وکړ. ورور ته مې هم کوژده وکړه. لږه موده پس مې څو استحقاقه ځمکه نوره واخیستله پوره غله دانه به کېدله. مالداري مې ډېره وه.

په دې وخت کې یې رانه اوبه وغوښتې ویلې: بچی که تکلیف کېږي نه، یو کتوری اوبه خوراکه.

ما ورته يو جام اوبه راوړې، هغه په يوه ساه اوبه وڅښلې. جام مې ترې ونيوه، ما وې
كاكا جانه ستا نوم څه دی؟
ده ويل خاورې شمس الدين.
ښه كاكا كيسه كوه.

ويلې: خدای ښه مالداري او زمينداري راكړه. ورور ته مې داسې واده وكړ، چې دوه
شپې او ورځې مجلسونه كېدل، خوبندې مې هم واده شوې، الله را باندې ښې شپې ورځې
راوستې. هغه لږ غلى شو، بيا يې وويل خو اوس! زرزريې سترگې وړپولې، په ږيره يې
لاس تېر كړ، په دغه حالت يې زما شك پيدا شو، ما وې كاكا جانه ولې؟ اوس څنگه؟
هغه بيا خپل سر واپاره راوړاوه، وې ويل بچيه ورك يې كړه، په اوس خبرو كې څه خوند
نشته دی.

په دې وخت كې دوكاندار يوه پياله چای ورته راوړ، ما ورته د چايو پياله وركړه، هن
كاكا جانه دا چای وڅښه، خو اصلي كيسه به راته خامخا كوي.

هغه دوه درې گوټه له پيالي نه وكړل، خپل څادر يې د كوناټي نه لاندې كړو، وې ويل:
په اوسنيو كيسو كې ټولې بدبختيگانې دي، ښه څه پكې نشته، په غېر له بدو پېښو
نه غوړو نيسه اوس به درته يوازې خپله كيسه او دسترگو ليدلى حال ووايم.
زما درته غوړدى كاكا جانه، كيسه كوه.

بچيه بلا دې واخلم رښتيا ده، چې د ظاهر شاه باچاهي ډېره ښه وه، ارامه ارامي وه، هر
چا ښه هوسا ژوند درلود، دا خبرې نه وې، له داود خانې نه نيولې ان تر ننه پورې يوه ورځ
له بلې نه بدتره ده، جگړې دي، مرگونه دي، د كليو او ښارونو وړانول دي، دا څه بد حال
دى. موږ خوله پلار نيکه نه مسلمانان يوو، په همغه پخواني اسلام باندې مو ښه ټينگه
عقيده ده. اوس خو هر څه بدل شول، د طالبانو په وخت كې خو بيخي بل ډول كارونه
وشول، ږيره لنډه ده، ږيره اوږده كړه. د اسلام دين يې په ږيره پورې غوټه كړو. اخر يې
داسې كانې وكړې، چې د افغانانو تاريخ او فرهنگ يې په سين لاهو كړو د ټولې دنيا پام
يې ځانته راوړاوه، نتيجه يې دا شوه، چې امريكا او انگرېزان يې راوخوځول او زموږ
ملك يې پرې ونيو. په دې وخت كې يې شاوخوا پام وكړ، وې ويل: له ډاره څه نشو ويلی،
زړونه مو له سړو ونيو نه ډك دي. اصلي خبرې ته راځم.

درې میاشتي مخکې موږ د بلخ په شولگره کې وو، حالات ورځ په ورځ راباندې خرابېدل. جگړه له یوې ورځې بلې ته نښه تودېدل. امریکایان او انگرېزان چې کله مزار شریف ته راوړسېدل، په طالبانو یې سور او رابښکته کړ. شمالي ټولواله د دوستم ملېشي د امریکایي قواوو سره یوځای په طالبانو لاس پورې کړ، ښاريې لوتې لوتې کړو، ویل کېدل چې امریکایان یې پنجاه و دو د طالبانو په مرکزونو راغورزوې. دغه ظالم شی چې یې استعمال کړو، د طالبانو پیرمې وشلېدې. یرته باور وکړه که دغه شی یې نه وای استعمال کړی، د طالبانو ماتې گرانه وه. مرگونه او جنگونه کلیو ته راوغزېدل، د گلیم جم او رباني ټوپک والا په کلیو او ختل، د پښتنو هر کلی به یې امریکایي فوځونو ته په گوته کاوه، ورته ویلې به یې چې دا ټول طالبان دي. هغوی به هوايي بمونه پرې راغورزول، د کلیو بې گناه خلک، ښځې، ماشومان او بوډاگان به یې قتل کړل. د پښتنو په کلیو کې څوک ژوندي نه دي پاتې.

یوه ورځ مې خپل آس زین کړو، د یوه خپلوان پوښتنې ته تلم خپلوان څوک و، خو هغه زما زوم و. ډېر سخت ټپي شوی و، ما وی چې پوښتنه یې وکړم. په سره ډزه کې له کوره ووتلم، د هغه کور په بالا حصار کې و. کله چې زه هلته ورورسېدم، د بالا حصار په کلا سخته جگړه روانه وه. زه په چالاکی سره د زوم کور ته ورسېدم. د هغوی له کلا نه تور سرې راووتې، پام مې ورته کاوه ټولو ژړل. زه له آس نه کوز شوم، زر زور غلم. په دروازه کې مې لور مخې ته راغله، وارخطا له ژړا نه یې سترگې سرې اړولې وې، هغې سمدستي زما خواته رامنډه کړه او چیغې یې جوړې کړې، په غېږ کې مې ونیوله، ما وی څه خبره ده؟

ویل خبره له خبرې نه وتلې ده، بهادر خان یې نن ښخ کړ، بچي مې چېران پاتې شول. ما وې دا څه وای. په وارخطایي سره دننه کلا ته ننوتلو، کتل مې چې کلا کې څو تنه سړي او ښځې سره ناستې دي، یو ملا هم په هوجره کې ناست دی، څوک چې نوي راځي، هغه یو د قران مجید سورت وایي او دوعا کوي.

په هوجره کې کښېناستم، څوک تلل او څوک به راتلل. په کلا کې گڼه گڼه زياته وه. يوه سپين ږيري په جگ او از وويل: وروڼو راځئ، چې اوس نورو شهيدانو ته ورشو. ټول خلک پاڅېدل، له يوه سړي نه مې پوښتنه وکړه، ما وې وروره نور هم څوک مړه دي؟ هغه ووي چې په بالا حصار کې او نورو کليو کې بې شمگره خلک بې وژلي دي. دننه په بالا حصار کې مړي پراته دي، لا جگره روانه ده، امريکايي او انگليسي قواوو د طالبانو بېخ ويستلی دی. طالبان خوڅه کوې، د کليو بې گناه پښتانه يې ټول قتل کړل. دا خلک د کلي نورو مړو ته ورځي. ما وې وروره زه به هم درسره ولاړ شم. هغه وې ولې نه راځه، چې څو. هغه رانه زر پوښتنه وکړه، ويلې: وروره ته د کوم ځای يې؟ زه د شولگرې د لوی کلي يم. دا اختر محمد د زوی بهادر خان پوښتنې ته راغلی وم، له بده مرغه چې په مړي يې راواوښتم. مونږ لا په خبرو کې وو، چې مخامخ په يوه کوڅه ور روان وو.

تلو تلو وړاندې يو جومات مخې ته راغی. ډېر خلک پکې راټول شوي وو، چا اود سونه کول، څوک په لمانځه ولاړ وو. موږ هم زر زراود سونه تازه کړل، جومات ته ورننو تلو. د ماسپښين جمعې ودرېده، په پای کې ملا صاحب دوعا وکړه. ملا دا هم وويل: لاس پورته کړئ، چې الله تعالی له موږه دا شر پورته کړي. شهيدان دې خدای وښيي، هر څوک چې زموږه خاورې ته، زموږ خلکو ته په بدو سترگو گوري، خدای دې پخپله خدایي سره واخلي. په اخر د دوعا کې ملا امام وويل: وروڼو د شهيدانو ليدو ته به ټول ورشو، وخت کم دی، چې د ښخېدو وخت يې رارسېدلی دی. ملا مخکې شو او نور خلک ورپسې شول، د جومات ترڅنگه يوه کور کې درې تنه شهيدان شوي وو. لومړی د هغوی ليدو ته ورغلو، دوعا مو ورتېه وکړه. د بيا د کلي په يوه وړاندې کوڅه کې شپږ تنه شهيدان شوي وو. د يو تن صورت روغ و، مگر نور پښځه تنه بيخي چنېدلي وو. له پېژندگلوې نه وتلي وو. خلکو خپلو کې سره غلي غلي ويل: هغه نور مړي لا د دېنه هم زيات خراب شوي دي. ما له يوه نه پوښتنه وکړه: انډيواله نور مړي هم شوي دي؟

هغه راته په ډډه وکاته، ته لا نه يې خبر؟ ما وی نه نه وروره زه د بل ځای نه راغلی يم. سړي راته د کلي کوز سر کوڅې ته گوته ونيوه، ويل: هغه لوړ چنار وينې؟ ما وې هو. د هغې چينار څنگ ته يوه ژوره سيمه کې يو کلی دی دروېشت تنه پکې قتل شوي دي. ددغومره مړو ښخېدل څومره گران کار دی. بيا مې بله پوښتنه ونه کړه، پوه شومه چې پښتانه يې تباہ کړل.

د کلیو ټول مړي ان تر ماښامه د تورتم لگېدو پورې ښخ شول. زه ناوخته د لور کور ته وځو زېدم، تورتم لگېدلی و، چې د هغوی کلاته ورسېدم. په دروازه کې شو تنه هلکان ولاړ وو، چې یو تن پکې زما لمسی و. هغه دننه ننوېستم. هوجره کې خبرې اورېدل کېدې. سر مې وردننه کړ، چې کتل مې خپلوان شو تنه سره ناست وو. ټول پخپل ځای ودرېدل، ما ورته د مړو د ښخېدو کیسه تېره کړه. هغوی وویل: موږ هم دا دی اوس ترې راغلو. ښه شو ټول مړي خاورو ته وسپارل شول. اختر محمد چې د 65 کالو سړی و. هغه هم لږه شېبه پس رانتوت. یو بل خپلوان ورته ډوډی راوړه. په هوجره کې ناست کسان ډوډی ته کښېناستل. له چای او ډوډی نه وروسته ځینې کسان کورونو ته ولاړل، یوازې اختر محمد او واړه یې پاتې شول. تر نیمې شپې پورې مې هغوی ته تسلي او ډاډ ورکاوه. شپه مې ورسره سبا کړه، سهار وختي مې آس زین کړو او له هغوی نه مې رخصت راواخیست او د کور په لور مې آس قمچین کړ.

ماښام تېر خپل کلي ته ورسېدم. څنگه چې د لوی لارې نه د کلي په لومړۍ کوڅه کې مې آس ورو کړ او په کوڅه باندې مخامخ روان شوم. لایوه ټوټه منزل مې نه وکړی، چې وړاندې د کوڅې په منځ کې د خلکو گڼه گڼه وه، تورتم و د ځینو کسانو سره لایونونه و. د کوڅې بل اړخ ته روان و. په یوه سړي مې غږ وکړ: وروره ودرېره، یوه پوښتنه درنه کوم. هغه پښه نیولی شو، ودرېد. زه خواته ورنزدې شوم. وروره څه خبره ده، په دغه کوڅه کې ډېر خلک روان دي؟

ولې ته خبر نه یې؟

نه نه زه خبر نه یم، خیر خودی؟ خیر چېرته دی، د ملک کاکا دوه زامن یې یې د شولگرې په دوکانونو کې وژلي دي.

له آسه کوز شوم، سمدستي مې زړه درزا پیل کړه.

وروره د کوم ملک، ددې کلي خو یو ملک دی نو!

ملک افسر خان نه پېژنې؟

دا څنگه؟ دا کله؟ په مغزو کې مې کړنگ وشو. هغه زما تره یادوي؟

راځه نورې خبرې پرېږده، خو سیداجان او میراجان یې نن ماسپښین دواړه وژلي دي،

سبا ته یې ښخوي.

نور نو په ځان پوه نه شوم، سمدستي مي ځان ور ورساوه. آس مي په دېره كې و تارپه او زه د كلا دروازې ته ور روان شوم. دومره وار خطا وم، چې دوه ځلې د كلي دروازه كې راخطا شوم. پښې مي اړ و پر شوې، نزدې رالو پيدلې وم. په دروازه كې ورننوتلم، د بنځو ژړا او ويرونه مي مي غوږ ته راو رسېدل. د كلا په دالان كې خلك را جمع وو. پام چې مي وكړ، وړاندې برنډه كې دوه جنازې پر تې وې. بنځې ترې شاوخوا ناستې وې. ټولوزه وليدم، چې ور روان وم. زما په ليدو د ژړا غږونه يو انگور جوړ شو. وار خطا وار خطا مي ځان ور ورساوه.

د دواړو جنازو د شهيدانو د كتونو په بازوگانو مي لاسونه كېښودل او ور پرېوتم. بيا مي ځان ونه پېژانده، تر دېره وخته پوره په كلا كې د ساندو او ويرونو چيغې پورته كېدلې. كاكامې را غاړې وت، سلگو نيولې و. هر چا په زوره زوره ژړل. لږ لږ په ځان پوه شومه، د كت بازو ته چا كېښولم، زړه مي را تينگ كړو، او بڼكې مي پاكې كړې، ايله دومره مي له خولي ووتل: دا څنگه چل شوي دي؟

كاكامې په ژرغوني غږ وويل: بچيه دا يې ماسپښين د شولگرې په دوكانونو كې وژلي دي. د كلي نور كسان يې هم وژلي دي. په دې وخت كې له بيرون څخه يو تن راغی، داسې يې وويل: هديرې ته يې مړي راوړي دي، خلك په هديره كې راټول شوي دي، ناوخته دي دا مړي رااخلئ. خلك له دواړو جنازونو نه تاوشول، بنځو او نرو د كور لوی ورو ویر جوړ كړو. جنازې پورته شوې، د كلا تر دروازې پورې ترڅو چې جنازې وتلې، ويرونو كلا لږزوله. په بيړه سره جنازې له كلا نه ووتلې. د كلا په دروازه كې بنځي او ماشومان ودرېدل. د سيداجان او ميراجان مېرمنو خپل وينستان شكول او چيغې يې وهلې، ترڅو چې دواړه جنازې يې له سترگو پناه شوې. جنازې په منډه منډه خلكو هديرې ته ورسولې. د هديرې په څنگ كې لوی ميدان و، نورې جنازې هم پكې ايښې وې.

د خدای مخلوق راغونډ شوی و، سپین ږیري، تور ږیري، وارپه ځوانان ټول د شاوخوا کلیونه راغلي وو. د هدیرې په وړاندې گوت کې ځای پر ځای تور سرې هم ښکارېدې. عمومي جنازه وشوه، یوه د سپینو جامو ملاد خلکو مخې ته ولاړو، و عظیمې کاوه. د وعظ په پای کې یې داسې وویل: ورونه لاس پورته کړئ، الله ته سوال زاری وکړئ، ترڅو زموږ په وطن کې جگړه بنده شي. هر چا زموږ په وطن وران کړو، اخر امریکا راپسې راغله. زموږ په خوار اولس یې خپلې وسلې از مېښت کړې. اوس پرې وارد امریکایانو او انگریزانو دی. کلي او ښارونه یې چې څه پاتې وو، دوی په بمونو او راکټونو وویشتل. په دې لوت شوي او تالا شوي ملک کې نور څه پاتې دي، چې دوی له موږه څه غواړي. خدایه څوک چې په موږه ظلم او ناروا کوي، له مخه یې تباه کړې. په دې وخت کې یوه تور ږیري سرې د ملا صاحب په غوږ کې یو څه وویل، ملا نورې خبرې د امریکا په باب ونه کړې، څوله یې ونیوله. یو حدیث یې تېر کړ، نورې خبرې یې په نیولې غږ وکړې. د شهیدانو جنازه وشوه، خلکو مړي پورته کړل او هدیرې ته یې هر مړی خپل خپل قبر ته یووړ. مړي ښخېدل او د قبرونو په سر ملایانو په جگ او از د خدای کلام آوراوه. هر ملاد زړه له اخلاصه مسئلې کولې. چا خاورې ده مولې او په قبر یې شیندلې. ځینو له ځانه سره پټ پټ د شونډو په سر کلیمې ویلې. چا د مړو د قبرونو له پاسه څاډرې نیولې وې. د قبرونو ترڅنگه وړاندې د شهیدانو خپلوانې، تور سرې ښځې یو تر بله نزدې ناستې وې. د هرې ښځې پرمخ او ښکې روانې وې. د یوه قبر څنگ ته د ښځو د ډلې په منځ کې یوه ښځه نورو ښځو له لاسه نیولې وه، خو هغې ښځې چیغې او نارې وهلې. همدا یې ویل: خدایه په دوستم او امریکا تندر راوارتوې! زما بچي یتیمان شول، الله کور مې وران شو، خدایه ته خود ظالمانو کور وران کړې. همدا یې ویل او ستونې یې بند شو، اواز یې په تپه ناست و، بې خودي پرې راغله نورو ښځو په غږ کې ونیوله او پرې راټولې شوې، هدیره کې بده ورغ جوړه وه، ژړا او چیغې وې.

په هديره کې د ټولو خلکو شونډې وچې وې، له خلو نه يې اسويلي باد بدل. مړي بنځ شول، دوغا وشوه. وروسته بيا د هديرې په سپين ميدان کې خلک ودرېدل او اخري دوغا او فاتحه وشوه. خلک له هديرې نه هرې خواته روان شول. په ټولو کليو کې يو شان خپگان و، د شپې له خوا د بالاحصار په کلا توده جگړه روانه وه. ډېر طالبان دننه په کلا کې بند پاتې وو او مقابلې يې کوله. تسلمېدو ته يې غاړه نه ايښوده. له شمالي ټلوالې او امريکايانو سره په سخته جگړه اخته وو. له دواړو خواو نه مړي زخميان کېدل. ځينې مړي زخميان به کليو ته راچلېدل، په بالاحصار څو ورځې جگړه کېدل. امريکايي عسکر له بالاحصار نه راتاو شوي وو، د ټانکونو او هوايي الوتکو غرمبا ټول مزار شريف لږزاهه. سبا ته وختي په کليو کې احوال ولگېد، وويل شول چې بالاحصار يې ونيو، طالبان يې تسليم کړل او ويې وژل.

او دا هم ويل کېدل، چې د طالبانو سره پاکستانی جنگيالي هم وو. مازديگر لمر په غرغره و، يو زخمي يې په آس اچولې کلي ته راوړ. د زخمي په خوله کې ايله بېله ساه وه، نور ختم و. يو زلمی چې ددغې کلي دا زخمي چې پي راوړ، خلک ترې راتاو شول او پوښتنه يې ترې کوله. لومړی هغه هېڅ نه ويل، خو چې د کلي خلکو ډېر ټينگ کړ، پخپلو وچو شونډو يې ژبه وگرځوله. سترگې يې راووستلې، داسې يې وويل:

وروره د ځانونو غم کوئ، والله که مو ژوندي پرېږدي. د امريکايانو سره يوځای دوستميان او ټلواله يوځای په طالبانو پسې گرځي، چې نوم پښتون مخې ته ورځي، ژوندي يې نه پرېږدي.

زموږ خوا ته ښه رانژدې شو، په کراره يې موږ ته داسې وويل: فکر مو اوسه په دې وخت کې يوځای ډله ډله مه درېږئ، همدا نن غرمه زه خبر شوم، چې له کليو نه پښتانه په يوه بهانه او بله بهانه بيابې، پام کوئ فکر مو اوسه ښه به دا وي، چې پخپلو کورونو کې ونه اوسېږئ، ځانونه غېب کړئ.

د سړي په خبره مونږ د جومات چنې ته ولاړ کسان چېرې پاتې شوو. خپلو کې مو سره وويل: درځئ چې اوس کورونو ته لاړ شو. سبا ته به په حالاتو ځانونه پوهوو.

شپه د کلیو خلکو باندې په وېره او ډار تېره شوه. سهار شو، ما خان لږ وختي د جومات مخې ته ورساوه. کتل مې چې په وستل کې درې څلور تنه کلیوال ناست دي سره غږېږي. زه د هغوی خوا ته نزدې ورغلم، سلام مې وچاوه ورسره کښېناستم. هغوی د حالاتو په باب سره خبرې اترې کولې. وړاندې په کڅ کې په نړۍ لاره یو سړی په آس سور راروان دی. مورې ټول د هغه په تماشه شوو. مورې پوهېدو چې دغه سړی خامخا د کلي دی، کوم نوی احوال به یې راوړی وي. مورې لا په دې سوچ کې وو چې هغه زمورې نه وړاندې د کلي په لویه دروازه راننوت. د وستل تر مخه په لاره راروان و. کله چې مورې ته راوړسېد، له آس نه کوز شو. مورې ټولو هغه وپېژانده چې هغه د کلي یو سړی و، زوی یې په بالا حصار کې له طالبانو سره عسکر و. هغه خپل آس ودراره او زمورې خوا ته راغی. سلام یې وچاوه، مورې ورته ستړي مشي وویلې. زمورې له ډلې نه یو تن ډېر بې واره و. دستي یې ترې د هغه د زوی پوښتنه وکړه. ویلې لومړی دا ووايه چې زوی دې ژوندی دی که نه؟

هغه چې رنگ یې زېر آلتی و، شونډې یې وچې وې، خپله ژبه یې په وچو شونډو وگرځوله، ویلې نه؟ ډېرې پوښتنې مې له یو بل نه وکړې، مگر هېچا راته څه معلومات رانکړ. بېگا مازدیگر ټول بالا حصار تسلیم شوی دی، کومو کسانو چې مقاومت کاوه، هغوی یې نیولي دي، زیات پکې مړه دي.

ما وی وروړه ته خو پوره کیسه وکړه، څنگه چل شوی دی؟

هغه د بالا حصار پلو مخ وړاوه، ویې ویل: وروړه د محشر ورځ تېره شوې ده. پرون په بالا حصار الوتکو بمباری کولې او لاندې توپونو او ټانکونو په بالا حصار اور بل کړی و. د ماسپښین نه وروسته جگړه ودرېده. په بالا حصار د دوستم او رباني دوی عسکر وروختل. خارجي قواوې هم د بالا حصار په شاوخوا کې وې. دومره مخلوق مړ شوي دي، چې په زرگونو طالبان وژل شوي دي. حېران دې ته یم چې په مړو به څه کوي، ځکه چې هغه خود بنخولو نه دي او نه څوک شته دی، چې دومره قبرونه اوباسي، خو خلکو سره خپلو کې ویلې چې مړي په بیلدوزرو بنخوي. کندي ورته اوباسي او مړي ورته ورگوزاروي. ډله بیزو قبروو کې یې وراچوي، ژوندي چې څوک پاتې دي، هغوی زندان ته بیایي.

په ټولو کلیو کې پښتانه رانیسي او له کوره یې باسي، له ځان سره یې بیایي. دومره خلک یې نیولي دي، چې د پښخه شپږ زرو نه خامخا زیات دي. دا خو ټول طالبان نه دي، خو چېرته چې یې پښتانه پیدا کړي دي، نیولې یې دي. زه په همدې خاطر نن دلته راغلی يم، چې دا پاتې پښتانه خبر کړم، چې د ځان غم و خوري، که نه نو خبره خرابه ده، هو خرابه ده!

دو عا وشوه، له جومات نه خلک خواره شول او خپلو کورونو ته لاړل. زه هم خپل کور ته راغلم. د ما بنام له ډوډۍ نه وروسته په دې شپه تر ډېره کښېناستم. ماشومان او مېرمن مې ویده شول، زه هم پخپل کت کې پرېوتم. ما لا ډډه نه وه لگولې چې د کلي سپو غږیا جوړه کړه. غوږ مې چې ونيوه، د کلي په هره کوڅه کې د سپو غږیا زیاتېده. زه له کټه راجگ شوم او د کور برنډې ته راووتم. د کلي شاوخوا ته مې پام وکړ، سپو همغه شان غږلې. د کلي د کڅ سرته په سرک کې موټرې د کلي په لور روانې وې. سرک زمور د کلي ترڅنګه تېر شوی و، ما ښه ورته ځان څیر کړ. ما وی چې دا به د دوستم دوی عسکرو وي، چېرته به ځي. د موټرو څراغونه به کله گل شول او کله به ولگېدل. سرک خو بې له هغې کندی کندی و، ما فکر کاوه، چې دا موټرې په لوړو ژورو کې خپرې او کوزېرې، ځکه یې سترګې نه معلومېرې. خو هغه د دوی خپل مانور و. ما هېڅ فکر نه کاوه، چې گڼې دوی به کلي ته راځي او خلک به له کورونو نه وباسي. موټرې راروانې وې او سپو هم ډېر غږل.

زه لاړم بېرته مې ډډه واچوله، نسوار مې لا خوله کې دي، ښه پوره وخت په سوچ کې لاړم. یوه شېبه وروسته مې شور او غرپا تر غوږ شوه. بیا مې سر له کرکۍ رابهر کړ، لاندې کوڅه کې هرې دروازې ته وسله وال سړي ولاړ دي، د کلي منځ ته مې چې سترګې واړولې، شور او غالمغال دی. د مازدیګر د بوډا سپین ږیري خبره مې نېغه زړه ته ودرېده. تر مازدیګر ناوخته د جومات په شاوخوا کې د کلي خلک خپلو کې سره جرګه جرګه کېدل، همدا یې ویل چې څه چاره ولټوو. اوس خو خبره زمور سرته راغلې ده. ښځې او کورونه خو نشو پرښودلی. هرڅه چې راباندې کېرې، کېرې به! مرګ مو قبول دی، خو دا شرم نشو قبلولی.

په تاريخ کې به مو بچو ته پېغور پاتې شي. تر ناوخته همدا فيصله وشوه، چې په همدې خپل کلي کور کې به ناست يو مرگ وي او که درد، همدلته به يې تېروو. هلته وړاندې د جومات په برنده يو زور بودا سپين زيری ناست و، خپلې تسبيې يې اړولې. خلکو ته يې مخ راواړاوه، ويې ويل: هلکانو پام کوئ دا ترکمن او ازبکان مو نه پرېږدي، موقع ورته په لاس ورغلي ده، په هر سبب چې وي دا ځل پښتانه بې مرگه نه پرېږدي. تاسې خپل اتفاق او بيا لارې گودري گورئ. اگر چې پښتانه بې اتفاقه قوم دی، دا ټولې نادودې يې پخپله په ځان راوستي دي، که دوی لږ په اتفاق وای، مشر او کشريې معلوم وای، د بل په دسيسو نه غولېدای، داسې حالت به پرې ولې راتلای؟.

اوس پخپلو کې سره يو شئ، يوه خبره غوټه کړئ او بيا پرې عمل وکړئ که نه نو دا ځل بيخي دل کېږئ. د بودا خبره چې خلاصېده، ملا د ماښام اذان وکړ. خلک په جمعه ودرېدل، د لمانځه په پای کې ملا امام دوعا وکړه او د دوعا په اخر کې يې وويل: وروڼو لاس پورته کړئ، چې الله پاک سوله راوړي، زموږ د مسلمانانو خوددې زورور ظالم سره زور نه رسېږي، خدای دې پخپله خدایي سره مسلمانانو ته بری ورکړي. دا ځل پښتانه بې مرگه نه پرېږدي.

زه له په دې فکر او سوچ کې وم، چې د کلا دروازه وټکول شوه. مېرمن مې راجگه شوه، ويلې سرپه پاڅه دروازه ټکېږي. زه له کت نه پاڅېدم، بنځې ته مې وويل: تاسې مه وارخطا کېږئ، کېدای شي د کلي څوک وي او ماسره يې څه کار وي. زه رابښکته شومو شاته مې مېرمن هم راپسگې جوخته راروانه وه. د کلا دروازه مې خلاصه کړه، کتل مې چې شپږ تنه ټوپک والا ولاړ دي. مېرمن مې چې دوی وليدل، په چيغو بې لاس پورې کړ. دغسې چيغې د کلي په هر کور او کوڅه کې اورېدل کېدې، سړو وويل: خوارجان گريه نه کن، شوهرت زود پس می آيد!.

ما يوازې خپلې بنځې ته همدومره وويل: دروازه کلکه کړه، زه بېرته راحم! زه دوی له ځان سره روان کړم. دوی راته يوازې دا وويل، چې د کلي ټول خلک يې غوښتي دي، په زړه کې دې بل څه تېر نشي. ماته د بودا خبره بيا نېغه مخې ته ودرېده. روان بې کړم، د کلي د هرې کوڅې نه بې خلک راوبستلي وو او د سرک په خوا روان وو. موږ هم سرک ته ورسېدو. په سرک ډېرې موټرې ولاړې وې، د کلي ټول خلک يې سرک ته راوستل، يوازې د وسله والو نه يو چا غږ وکړ، وې ويل: "برادران شما را قوماندان صاحب خواسته چیزی گپ ميزند، ديگر هيچ گپ نيست".

نور يې هېڅ ونه ويل. د كلي ټول خلک يې په موټرو کې کښېنول او د مزار شريف
بلا حصار په لور يې حرکت وکړ.

موټرې خو څه عسکري وې او څه چکلې لارې وې. ټول کلی په ژړا او چيغو پاتې شو،
سپو هم اغه شان غپلې چې موټرو حرکت وکړ. په هر موټر کې وسله وال د كلي د خلکو
سره کښېناستل، د بلا حصار په لوري موټرو حرکت پيل کړ.

زه يې هم يو موټر ته وخبځولم، په هر موټر کې د كلي خلکو يو تر بله سره پېژندل. زموږ
سره په موټر کې هم ټول بلدي کسان ناست وو، توره شپه وه، تور تم کې يو بل سره نه
ليدل، مگر يو بل سره به چې خبرې وکړې، په موټر کې ناستو کسانو به هغوی اوچت
و پېژندل. لږه شپه چې موټرو لار ووهله، خلک زموږ په موټر کې غلي ناست وو. ناڅاپه د
موټر له يوه ځاي يوه تن داسې وويل: د طالبانو دې خداى کور وران کړي، د هېچا بې نه
منله، ټول پښتانه يې پرې قتل کړل. خپله خو قرانگو که به د اسلام او پښتونوالي نښه
ورکې وه، خوشې ټولې دنيا ته يې پښتون سپک سپاند کړ. گورئ په دا نيمه شپه ټول
کلی يې له خلکو خالي کړ. اى وروڼو په دې بڼه پوه شئ، چې موږ او تاسې مرگ ته بيا يې
په موټر کې ناست کسان ټول پوه شول، چې دا خود كلي (ميراب) صاحب دين اکا دى. په
دې وخت کې يو تن ټوپک والا پري گراغوته شو، په کونداغ يې وواهه. صاحب دين اکا
يو اخ وکړ. په موټر کې ناستو کسانو ټولو په يو او از ټوپک والا ته ويل: مه چې د كلي
ميراب ونه وهې، دى خو طالبان يادوي، تاسې يې خونه ياست ياد کړي. دا خود ټول كلي
خدمتگار غريب سړى دى، ولې دې په کونداغ وواهه، دومره د پښتنو ټکولو ته ترې
ياست؟

ټوپک والا په قهر او غضب وويل: گپ نزن، شما طالبای بى فرهنگ و حشى!
ټولو په موټر کې ناستو کسانو ورته وويل: خوله دې سمه خوزوه، ردې بدې مه وايه!
يو تن کليوال وويل: وروڼو ده سره ځان مه سموئ، پرېږدئ چې چېرې مو وړي، نورې
خبرې به هلته د دوى مشرانو سره وکړو. هغه بيا وويل: "والله اگر به گپ زدن ات بماند."
د هغه له دغې خبرې سره ټول چوپ او غلي کښېناستل. موټرو روان و، ډېره لاره يې
وووله. ترڅو چې د مزار شريف بلا حصار ته ورورسېدو. موټرې ودرېدې، شپه هم په وتو
وه، چرگانو اذانونه کول، چې مونږ د بلا حصار دروازي ته مخامخ په سړک ودرېدو.

یوه شپبه په موټرو کې ناست وو، له موټره مې چگې پام کاوه، د بالاحصار مخې او شاوخوا دومره ډېرې موټرې او خلک لیدل کېدل، چې هېڅ په شمېر کې نشوای راتلای. یو تن زموږ موټر ته نژدې راغی، د موټر سیت کې یې کوم یوه سره څه وویل او بېرته لاړ. لږه شپبه وروسته وسله وال د سړک دواړو غاړو ته ودرېدل، د بالاحصار د کلا دروازي پورې پر سړک ټوپک په لاس عسکر ولاړ وو. شپه ووتله، رڼايي ولگېده، هرڅه لیدل کېدل. ټانکونه او توپونه ځای پر ځای ولاړ وو، وړاندې امریکایي عسکر ښکاره ترسترگو کېدل، له درېشې او وسلو نه اوچت پېژندل کېدل. زما زړه کې دا تېرېدل، چې امریکایان خوشته دی، په موږ به څوک ظلم نه کوي. له موټره راښکته شو، په سړک کې یې مخامخ د بالاحصار د کلا دروازي ته روان کړو. زموږ د کلي خلک یې ټول په سړک روان کړل. کتل مې چې د بالاحصار د کلا په دروازه خلک ورننوتل. کله چې موږ دروازي ته ورنږدې شو، څو تنه خارجي کسان او د دوستم او رباني یوه ډله قوماندانان او مهم کسان ولاړ وو. دروازه کې وسله وال کسان په داسې حال کې و، چې چا په دروازه کې دننوتلو په وخت کې خلک شمېرل دي یوه تن سره قلم او کاغذ په لاس کې و. ځینو وسلې تیارې نیولې وې، له دروازي به دوه دوه تنه دننه ورننوتل. هغوی به زرزر شمېرل. زه چې دروازي ته ورورسېدم، دویم تن راسره زموږ د کلي یو خیاط (کالي گندهونکی) ملگری شو. هغه د ننوتلو په وخت کې ماته وکتل او ما هغه ته له دروازي تېر شو. دننه لاړو، چې پام مو وکړ، دننه د بالاحصار کلا خو پخوانۍ عسکري کلا ده، چې بې شانه لویه ده، په زرگونو خلک پکې ځای پرې. دننه پکې ودانې ډېره ده، موږه چې لږ وړاندې ورتېر شو، ټوپک والا ودرولو. شاته مې چې پام کاوه، زموږ د کلي خلک ټول ولاړ وو. پنځوس متره وړاندې د کلا دیواله ته څیرمه بې شمېره ډېر خلک ناست وو، څو تنه وسله وال ورته ولاړ وو. مخامخ د یوې لویې ودانۍ په غټو کوټو کې د خدای مخلوق ناست وو. همدا شان په دواړو چپ او ښي پلو څو متره وړاندې کوټو کې یې طالبان اچولي وو. ما چې په کلا کې دننه دا د خدای مخلوق ولید او ټول حالات مې له نظره تېر کړل، پوه شوم چې دا دومره ډېر خلک یې تش د طالبانو په نوم راوستلي دي.

موږه سره په کلا کې دننه سمدستي بل ډول چلند کېده، نه مو چا خبرو ته غوږ ایښوده او نه یې راته د انسانیت په سترگه کتل. لمر راوخوت، موږ لا همغسې ولاړ وو. ځینې کسان چې بې وسه وو او یا سپین ږيري و، هغوی ځای پر ځای ناست وو. په دې کې دوه وسله وال راغلل او داسې یې وویل: او غانا بشیند.

مورډ پخپلو ځايونو کښېناستو. د ورځې تر د ولسو بجو پورې ځای پر ځای ناست وو. اوبه او ډوډۍ يې نه را کوله. ما چې د کلا د ټولو راوستلو خلکو او طالبانو په گډون اټکل وکړو، تقريباً شپږ زره کسان به وو. د ورځې له د ولسو بجو نه وروسته يې اوبه راوړې. هر چا اوبه وڅښلې، خو همدا به يې ويلې: د خپل ځايه مه بسور پرې. هر څوک بايد پخپل ځای کښېني، بله خبره نشته دی، همدا نن تاسې د مزار بنار ته بيایي. هلته کومه عمومي غونډه ده، د خبرو اترو لپاره غونډه جوړه شوې ده.

يوه تن په ناستو کسانو کې ورنارې کړې: وروره بې له هغې مو وژنئ، دومره خو وکړئ، چې لږ خواړه او اوبه خوراته راوړئ، له لوړې او تندي مو ولې وژنئ. وسله وال چې اصلاً ازبک بنسکار بده، خیرن لنگوتی يې له سره تاو کړی و، د نسواري بخمل اوږد کميس يې په تن و، لنډ پرتوگ او زاړه عسکري بوتان يې په پښو و، چيته پوزه او شنې بخنې سترگې يې وې، لنډ کی رپيره يې وه. د دېرشو کالو به و، له نورو نه دی لږ د انصاف خاوند و. ويلې: برادر! از انجا از چاه در سطل آب بياريد، مگر درينجا نان مان نيست. دوه تنه گړندي پاڅېدل اوبه پسې ولاړل د هر چا خوله وچه وه، ځکه چې ډېرو خونسوار اچول او بېرته يې توکول. د کلي خلک له خپلو ځايونو نه راوځېدل. يوازې خوزمورډ کلي خلک نه وو، په دې کلا کې يې د ډېرو کليو خلک راټول کړي وو. طالبان هم پکې وو، مخکې چې څه طالبان په دې کلا کې اوسېدل، هغوی څه وژل شوي وو، څه زخميان او ځينې يې ژوندي په کلا کې رابند کړي وو. د کليو خلک يې چې ټول پښتانه وو، نه طالبان، ولې د طالبانو په نوم يې راوستي وو او په کلا کې يې اچولي وو. امريکايانو ته يې ويلې وو، چې دا ټول طالبان دي او القاعده دي.

زه ټينگ نشوم، له خپلو کليوالو نه وړاندې لارم. د بالاحصار د کلا دننه نورې ودانۍ دوه پوره او درې پوره جنگي برجونه پي درلودل. په کوټو کې او هم دباندې مچ ميږي خلک خوزېدل. دا خلک ټول يا طالبان او يا د کليو خلک يې راوستلي و. هر چاته مې غوږ ونيسوه، چې څه وايي. چا به ويلې ساعت پس به جرگه جوړېږي، مور ټول به پکې گډون کوو. دا خبره به زياتره د کليو د خلکو له خولي گراوتله. ځينو به ويل په عمري بند موبنديان کوي او چا به ويلې په قران که به نور ترې د ژوند ځکه وکړئ. طالبانو خو هسې گلونه نه دي کرلي، چې گنې مونږ به روغ پرېږدي. کاشکې د پښتو او پښتنو لپاره يې خو څه کړي وای. ځينې مې وليدل هېڅ يې نه ويل. تور مخي رپيري يې رسېدلې څه چې له نامه نه هم تېرې وې.

اوچت بنسکار بدل، چې پنجابیان دي. پخپلو کې به یې سره غلي غلي خبرې کولې، له لورې او تندې نه بیخي "پري" شوي وو.

ما چې د بالا حصار د خلکو حال احوال واخیست، پوه شومه چې نه کومه جرگه شته او نه دې خلکو سره انساني چلند کېږي. دا ټول به بندي کوي او یا به یې وژني. په دغه کلا کې دوه ورځې مخکې د طالبانو او شمالي ټلوالې ترمنځ سخته جگړه شوې وه، چې په پای کې امریکایي الوتکو پرې بمباري کړې وه. طالبان یې څه وژلي وو او ځینې یې ژوندي تسلیم کړي وو.

یو تن طالب مې ولید، چې د یوه دیواله ترڅنګه ناست و، په لاس کې یې خدازده د څو ورځو وچه یوه مړۍ ډوډۍ نیولې وه، په یوه ډډه ناست و، یوه پښه یې زخمي شوې وه، په ټوټه یې تړلې وه، خو وینې ترې راوتلي وې. دی لگیا و په وچه ډوډۍ یې شخوند واهه. خواته یې د اوبو خاورینه کوزه ایښې وه، په وچه مړۍ پسې به یې د اوبو گوټ کاوه. زه د هغه په لور ورروان شوم، هغه کوزه په سر پورته کړه، اوبه یې وڅښلې. ماته یې راوکاته، سترګې یې چڅنې، زیر زبېښلې رنګ خیرنې جامې، د مخ هډوکي یې له ورايه نېغ راختلي وو. کوزه یې پر ځمکه کېښوده، زه خواته ورورسېدم. زما خو جامې پاکې او ظاهري بڼه مې لا تازه وه. هغه راته متوجې شو، خپلې سترګې یې رابښخې کړې، ما سلام ورواچاوه، هغه وعلیکم ووايه. خواته یې کېښناستم، هغه راته همغسې په ځیر ځیر کتل. ما وی وروره اجازه ده، چې خواته دې کېښنم؟ هغه وی ولې نه کېښنه وروره! زما تلوسه وه ما وی چې د پښې د زخم پوښتنه ترې وکړم. په کرار مې ترې وپوښتل: وروره زخمي شوی یې؟ هغه وی: هو دا پښه مې لگېدلې ده. ما وی ماته څو نه ده؟ هغه خپل اوبنکې لږ کور غوندې کړو، لاندې یې خپلې پښې ته وروکتل ویلې وروره پښه مې له زنگانه نه کوزه ماته ده.

دا څنګه ولې ماته شوه؟

همدلته پاس په هغه برج کې ناست وم، نور ملګري مې هم راسره وو، هغوی راته شهیدان شول او زه په دې پښه ولګېدم. کاشکې زه هم مړ وای، شهادت به مې پر نصیب شوی وای، له دې حال نه به خلاص وم.

دلته تاسې څو تنه وئ؟

موږ پردې کلا کې بالا له دوه زرو نه زیات طالبان اوسېدلو. ده له دې خبرې سره جوخت وویل: وروره ته هم طالب یې که څنګه؟

ما وی نه وروره زه یې د خپل کلي خلکو سره دلته راوستلی يم. بېگناه یې نیمه شپه راوستلو او په دې کلا یې راننوستلو.

ده وی هو نو اوس پشخانه کله پرېږدي. د هغه رنگ کې لږه سورخي پیدا شوه، خپله پښه یې په یوه لاس ونیوه، له خپله ځایه لږه خوځېده، ویې ویل: ارمان دی چې له دا طیارو او بې پنجاو دو سره نه کېږي، موږ خو خپل وس وچلاوه، خو نه وشوه! بالا نو نور نه يم خبر چې په گرد افغانستان کې به څه حال وي؟ موږ خو نو دلته اوبایلو ده. ورور کیه بڼه نو دا دومره طالبان چې په دې کلا کې وو، هغوی څه شول؟

ټول څه مړه او څه یې ژوندي اسیران کړل. مړي یې په موټرو کې ووستل، خبر نه يم چې چېرې به یې وړي وي. دومره مې لیدل، چې موټران به یې ځینې ډکول او له بالاحصاره به وتل. دلته خو خالي په شمار څو تنه زخمیان او یو څو کسان روغ پاتې یو. دا کلا خو داسې ډکه نه وه، دا نور طالبان یې په دا دوو ورځو کې سره راوستل. وروره په دا دوو ورځو کې بل شان حال دی. په زرگونو طالبان یې چاره گان یې له دې کلا د بالاحصاره نیورل. نور هم ورپسې راوړي او دوباره یې بېرته په دا لویو کانتینرو کې چېرې وړي. پري خبر نه يم، چې څه به پرې کوي؟

هغه درد ونیو او بڼي لاس یې په خپله پښه کېښود او ښکته یې ورته وروکتل. په دې وخت کې یو تن زموږ کلیوال په ما پسې راغی، ویلې راځه چې خلک دې غواړي. له زخمي طالبه مې اجازت راواخیست او خپلو کلیوالو ته خواته راغلم.

یوه راته سمدستي وویل: انډیواله راځه لیرې لیرې مه گرځئ، اواز ده چې کوم امریکایي هیئت راځي، څه خبرې لري. یوه بل د کلي مشر سپین ږيري وویل: رښتیا ده زموږ د کلي ټول وروڼه باید په همدې ځای کې سره راټول یوو، چې له نږدې نه ورسره خبري وکړو، چې زموږ رخصت کړي، ټول کلی یوازې ښځو ته پاتې دی، ښځې او ماشومان به څه وکړي؟. په دې وخت کې یوه بل کلیوال پرې غږ وکړ، ویلې: کاکا همدا ته به ورسره خبرې زموږ د ټولو په نمایندگی وکړي. د کلي نایي اکا خاورین نږدلي دیواله ته تکیه وهلې وه، پرې لاري او نسوار یې له خولې تېر وارتول، همغه سپین ږيري اکا ته یې وویل: پردل اکا نور موږ د لورې نه مرو، هر څوک چې راغلل او خبرې دې ورسره کولې، لنډې لنډې خبرې ورسره وکړه، چې له دې عذاب نه خلاص شو. یوه بل زلمي وویل: موږ خو نه طالبان یو او نه د هغوی ملگري، مونږ خو یې په خدای قسم دی په دې راوستي یو، چې پښتانه یوو!

مورځوڪ او طالبان څوڪ! پخپلو خبرو كې احساسات شو. سترگې يې سرې واوښتې، مورځو امريكايان څه پېژني، خو همدوى مورته ورنبايي. مورتل له خپلې لمنې نه اور اخیستى دى، مورنه خارجيان څه خبر دي. لږ شان غلى شو. بيا يې وويل اوس نو هېڅ نشو كولاى، هرڅه چې كېږي، هغه به كېږي. نور پخپل ځاى غلى پاتې شو. مازديگر رانزدې شو، څوڪ رامعلوم نشول. ما خپلو كليوالو ته وويل: كه ستاسې اجازه وي، زه به له هغه دروازې سره چې ولاړ ټوپك والا دى، پوښتنه وكړم، گوندي څه معلومات خو به راكړي.

ټولوراته ووي: ورشه ولې نه يو څه خوبه درته ووايي. زه په منډه له دوى نه روان شوم او د كلا دروازې په لوري وځوځېدم. زه ورو شان پښه نيولى شوم. كتل مې چې دوه تنو بيرون په سر ك مخامخ د كانتينرو كتار ته اشاره كوله. مخامخ دروازې ته د كانتينرونو كاروان ورو ورو راروان و. ما ورپسې سر ونه گراوه، خپلو كليوالو خواته راروان شوم. لا خپل ځاى ته نه وم رسېدلى، چې څو تنه طالبان وړاندي د كوټې ديواله ته سره ولاړ وو. په زوره زوره يې چيغې كړې، ويلې اى مسلمانانو وروڼو، گورئ چې د هريانو بيا كانتينري راوستې، دا درې ورځې سر په سر دوى طالبان او نور د كليو بې چاره پښتانه مسلمانان په كانتينرو كې اچوي او چلوي يې. خداى خبر، چې چېرې يې وړي دا دى ورته گورئ په مورځو او تاسو پسې دا كانتينري راوستي دي. د طالبانو په دغه خبرو ټول خلك لږ وارخطا غوندي شول. لا لږه شپه وټې نه وه، چې دروازې ته نږدې د دروازې خولې ته لومړنى كانتينر ودرېد. يوه ډله وسله وال كسان، چې له بڼې او جامو نه ښكارېدل، چې ازبكو تركمن، هزاره او نور تاجكان وو، مشران بې مخكې او نور ورپسې له دروازې نه دننه رانوتل. ما چې له خپلو سترگو او نظرنه تېر كړل، تقريباً د شلو تنو په شمېر كې راتلل. د كلا دننه ولاړل، وړاندي په كوټو كې طالبان پراته و، ما دا خيال كاوه، چې گنې څو سوه كسان طالبان به په كلا كې وي. خو كله چې يې هغوى له كوټو نه راووستل او دروازې په لوري يې راروان كړل، د كلا په منځ كې د دوو موټرو په اندازه سر ك تېر شوى و، پېنځه پېنځه تنه كتار يې طالبان په دغه سر ك ودرول. داسې كسان هم پكې وو، چې د مرگ تر سلگي رسېدلي و، له چانه وينې روانې وې، چا فريادونه كول. د ټولو رنگونه زېر زعفران ښكارېدل، و چې شونډې، خيرنې جامې، د هر يوه بدن لكه وچ لرگي داسې شوى و، چې هر څومره كلك زړه واى، د هغو پر دغه حالت اوبه كېده.

زموږ د کلي خلک دروازې ته د پېنځو سوو مترو په وړاندې په لويو لويو کوټو کې سره ناست وو. په دغه وخت کې دوه تنه ټوپک والا زموږه د کوټو دروازو کې ودرېدل. ويلې بيرون مه اوځئ اجازت نشته دی. موږ له کرکيو نه د طالبانو کتارونه ليدل، چې د کلا منځ سرک کې يې په کرار سره دروازې خواته روان وو. د عقل نه وتلی کار و، ځکه دومره ډېره يې له کوټو نه رابهر کړل، چې تعداد يې اټکلأ زرگونو تنو ته رسېده. دوه ورځې مخکې يې هم په زرگونو نور له همدې کلا نه وړي وو. زموږ د کلي خلکو چې په کرکيو کې يې ورته کتل، چېران او هک پک پاتې وو. يو بل ته سره ويل: ای دا به چېرته بيايي؟ بل به پسې بل ته ويل: طالبانو هم په کوټو کې ناستو کسانو ته ورکتل. دوی پوهېدل، چې موږ هرومرو مرگ يا زندان ته بيايي. خو نتيجه هېچا ته نه وه معلومه. ما د کلا لويې دروازې ته دوه سترگې څلور کړې وې، ما وی چې دا دومره مخلوق باندې به اوس څه کوي؟ د کتار سرته څو تنه نور غټيان او د ټلوالې مشران راوړسېدل. خارجيان هم پکې وو. په دروازه کې ودرېدل، د طالبانو لومړنی سران دروازې ته رسېدلي وو. په دې کې دروازه خلاصه شوه، طالبان يې کانتینر ته ورپورته کول. لومړنی کانتینر چې ډک شو دروازه يې ورپسې شاته بنده کړه، او نښي لور ته يې حرکت وکړو، وړاندې ودرېد. ورپسې بل رامخې ته شو، هغه هم د سترگې په رپ کې ډک شو او د لومړني کانتینر تر شا ودرېد. په دغه ترتيب سره بڼه مې شمارل (27) کانتینره ډک شول او بيا د کانتینرانو کتار نښي لور ته په حرکت پيل وکړ. دروازه بېرته دوباره پورې شوه. د طالبانو کتار چې د کلا منځ سرک يې په خپلو لیکو ډک کړی و، لا نيمايي ته نه ورسېدلی. مازديگر نژدې و، زموږ يوه کليوال په دروازه کې ولاړ و سله وال ته وويل: وروره د لمانځه وخت دی، موږ ته اجازه وکړه، چې اود سونه وکړو. هغه وويل: ماته دا اجازه نشته، قوماندان صاحب چې راغی، له هغه نه اجازه واخلي. هر څومره زاری يې چې ورته وکړې، هغه کله منله، په کوټه کې خلکو تيمم وواهه او د مازديگر په لمانځه ودرېدل. د مازديگر لمانځه نه وروسته کتل مو چې د کانتینرو کتار بيا راغی. بيا يې هر کانتینر تر خولې پورې له طالبانو نه ډک کړ او روان شو. موږ هم ورسره عادي شو. درېيم ځل وروستنی کتار چې راغی، له پاتې طالبانو نه ډک شو او لاړ. ما بنام نږدې و، يوه ملا اذان وکړ او په کلا کې پاتې خلک په جمعه ودرېدل. د څو کليو خلک لا د بالا حصار په کلا کې پاتې وو. د ما بنام له لمانځه نه وروسته ځړنۍ لگېدلې وه، چې بيا د کانتینرو کتار راوړسېد.

دروازه خلاصه شوه، خو تنه ټوپک والا راننوتل، خو تنه ټوپک وړاندې په کوټو کې ناست وو، ورغلل. لومړی یې هغوی راووبستل او د هماغه شان مخکیني کتارونو غونډې یې په سرک ودرول. بیا یې موږ ورپسې له کوټو نه بهر کړو او په هغوی پسې یې ودرولو. له وسله والو نه یوه په جگ اواز وویل: برادران شما را به فرقهء مزار میبریم. نورې څه ونه ویل. د کانتینرونو خواته مخامخ یې روان کړو. له دروازې بهر د لومړي کانتینر خوله خلاصه وه، خلک یې ورخپژول. په دې وخت کې یوه سړي په زوره په جگ غږ وویل: د خدای لپاره موږ خو میړي او یا نور حیوانات نه یو، چې په دې کانتینرو کې مو وړي؟ ولې مو وړي؟ چېرې مو وړي؟ یوه قوماندان پرې ورغږ کړ: گپ نزن وحشی، بالا شو! نور نو د هر چا په مری کې لارې وچې شوې، هر سړی له غږه ووت، خالي د خپل سرنوشت په انتظار و.

نوبت زموږ د کلي د خلکو راوړسېد، هوا توده وه، د ماښام په خړه کې یې موږ کانتینر ته ورواچولو. دوه درې کانتینره ځانله زموږ په کلیوالو ډک شول. زموږ په کانتینر کې د پښو د ایښودو ځای نه و. کانتینر ته د ورختلو په وخت کې ما ځان لږ وروسته کړ، وروستنی تن زه وم، چې د کانتینر وروستنی دروازه یې په یوه کونج کې مې ایله ځان ټینګ کړ. دروازه د سترگو په رپ کې پورې شوه. توره تیاره شوه، لږه شپبه لانه وه وتلې، چې خلکو له گرمۍ نه چیغې کړې، د هر چا ساه بنده شوه. په کانتینر کې دومره کسان ولاړ وو، چې حتا د یوه تن د کښېناستو چاره نه کېده. هوا بنده وه، په لومړي ځل خو چا کلیمې ویلې، چا سورت یاسین پیل کړ او ځینو له سختۍ نه چیغې وهلې او چا کانتینر په لغتو واوه. کانتینر په حرکت کې و. کله به چې کوم جمپ مخې ته راغی، کانتینر به چې جمپ وخور، خلک به یو پر بل ورو لوټېدل. په دغې بد حال کې یوه غږ کړ: وروڼو بې له هغې په دې کانتینر کې مرو، خدای ته توبې وباسئ، بله لاره نه لرو. په دې وخت کې به لا شل دقیقې تېرې نه وي، چې په خلکو سخته زیاته شوه. ډېرو سمدستي خپل اعصاب له لاسه ورکړل. ډېر یې له حرکتو لوټېدل. ډېر راپکې سپین ږيري او تنکي ځوانان هم وو. ما د کانتینر وروستۍ دروازه د دوو څنډو پورې ځان نښلولی و. کانتینر چې به جمپ وخور، په درز کې به لږه شان هوا راننوتله. ما به هغه تنفس کړه او ځان ته به مې راکش کړه. خالي مې خپله پوزه او خوله په درز پورې نښلولوې وه. هغسې خو ما هم خو ځلې ضعف وکړ، د تن جامه مې د بدن په خولو لمده قیشته شوې وه. په کانتینر کې دننه خلکو باندي قیامت او د مرگ شپې وې. غوږ ته مې د ځینو د ساه وتلو خرار راتلو.

د یوه زلمي هلك غږ مې تر غوږه شو، ویلي یوه هفته مخکې مې واده کړی دی. یوه وی: خدایه د طالبانو سته اوباسې، چې مورې یې داسې حال ته ورسولو، ما خوبل خواته مخ نه شو اړولی تورتم هم و، د کانتینر جمپ ته به په تمه وم، چې ساه راکارم. د شاله لوري راباندې فشار او سخته راغله. زیات خلک په کانتینر کې مړه شول، په ژوندو تنگسه راغله، خدازده چې خو تنه زما په شا را پر بوتل، خو ما د کانتینر وروستی کونج ته ځان کلک کړی و. د کانتینر د جمپ په هیله به مې خپله خوله او پوزه د کانتینر دروازی درز ته نیولې وه. بڼه مې اور بدل، چې ډېرو ځانونو ته شهادت وایه، خلک خود قبر سخته وایي، مگر دا سخته شو چنده زیاته وه. د هر انسان زړه اوبه کوي. څه اوزونه، څه چیغې، څه خرار، په خدای تعالی مې دې کسم وي، چې په دغسې حالت کې د بنیادم د ساه وتل ډېر گران کار دی. کانتینر لا روان و، یو وخت مې غوږ ونیو، د خلکو هغه چیغې او نارې غلې شوې، یو نیم زگیروی او فریاد به مې غوږ ته راته له مانه کور او بچي هرڅه هېرشوي وو، خالي د خپل مرگ او ژوند شېبې مې شمارلې. پخپلو خولو کې ډوب ناست وم. ناست څه خو اخر د مړو له پاسه د دروازی درز ته ناست وم. خو ځلي مې زړه درزا پیل کړه، پخپل بڼي لاس به مې زړه وموښود، سترگې مې پټې کړې وې. تورتم و، بې له هغې مې څه نه بدل. یو وخت کانتینر ودرېد، پوه شوم، چې همدلته به موله کانتینر نه بڼکته کوي. د کانتینر په ودرېدو سره گرمي لا پسې زیاته شوه، ډېره شېبه کانتینر ځای پر ځای ولاړ و. زه نو زیاتي د مرگ تر سر حده رسېدلې وم. خپله خوله او پوزه مې د کانتینر درز کې نیولې وه، خو هوا ترې نه راوتله. ډېره سختي راباندې راغله، په دې وخت کې د کانتینر تر شا دروازه خلاصه شوه، د دروازی په خلاصېدو سره سم درب درب مخکې ته ځیني مړي ولوئیدل. یو نیم فریاد اور بدل کېده، توره شپه وه. ټوپک والا خو تنه کانتینر ته راغلل. په سترگو مې توره شپه وه، خو څر څر مې لیدل چې عسکر دي.

په دغه وخت کې مې خپلې سترگې ورو وغږولې، خو تنه په کانتینر کې لا نیم ژواندي پراته وو. کوم یوه به نری نری فریاد هم کاوه. ما خپل ځان نور ونه خوځاوه. ځان مې بیخي په مړو کې وگاڼه. بیا مې سترگې راپورته کړې او مې کاته چې ډېر اوږد د کانتینرو کاروان ولاړ دی. شاوخوا یې ډېر وسله واله ټوپک په لاس ماشه په گوته ولاړ وو. په زړه کې مې د خطر زنگ ووهل شو، وړاندې مې چې وکتل، کلی او ابادي نه په سترگو کېدل، یوازې سپرېه د لیلی دښته وه. د کاروان مخې ته شل متره وړاندې د خاورو ډېر ولاړې وې. په زړه کې مې ټکه شوه ما وی چې دې ټولو ته یې کنده وپستلې ده.

په شک کې شوم، زړه مې په گوگل کې درزا پیل کړه، خو ورسره مې سمدستي د ځان د نجات او خلاصون لپاره چاره لټوله. څه چاره وه، خو ما ویل که کومه د خلاصون لاره وموم. په دې کې څو بېلډوزرې د خاورو ډبرو ته نژدې ولاړې وې. شور او غامغال جوړ شو، له کانتینرو نه یې خلک راوغورزول، کوم وخت چې د کانتینرو مخې ته زمورې ټول کلي وال ډب ډیری پراته و، په داسې حال کې چې په ما له پاسه دوه تنه پراته او زه هم د څو تنو د پاسه پروت وم، د سترگو لاندې مې یو نظر قدرې ولیدلو چې وسله وال راغلل. د مړو ډبرو ته یې ورکتل. کوم یو به چې ژوندی و، ډز شي و به یې ویشته او مړ به یې کړو. همدغه شان وړاندې په ټول کتار کې به خدازده، چې څو تنه ژوندي پاتې وو. په ټولو یې ډزې وکړې او ویې وژل. بېلډوزرې چالان شوې، زه بیا پوه نه شوم، چې ا د مړه خلک څه شول؟

یو وخت په بېلډوزر کې یې مور څو تنه مړي پورته کړو. له ډاره مې سترگې بېرته کړې، ما وی بې له هغې دې وژني، یو ځل خو سترگې وغړوه. بیا مې په کراره سترگې وغړولې. بېلډوزر د کانتینرو له مخې نه مړي پورته کول او په کندو کې یې اچول. د دښت لیلی په منځ کې یې کندې په بېلډوزرو وپستلې وې. ما چې دغه صحنه ولیده، زر مې خپلې سترگې بېرته پټې کړې. دو مړه وخت پکې نه و، بېلډوزر پورته کړو او د خاورو له ډیرې اخواته یې وغورزولو. په غورزېدو کې مې ځان په رغېدو وړاندې بوتلو سترگې مې غړولې. د کندې بل اړخ ته مې ځان ورساوه. تصادف له یوه پان سره مخامخ وښتم. سترگې مې بیا وغړولې، چې وخت هم د سهار څرنی په خورېدو وه. د شفق غاړې روښانه وې، تندي مې له یوې تیرې سره ولگېد، دا وینې دا د تپ ځای چې معلومېږي. ما وی ښه دا خولوی پرهردی، ښه نو بیا؟ بیا نو ځان مې د پان بېخ ته غلی ونيو او پرې وتم. د سترگو لاندې مې کتل، چې نور څه کېږي. د کانتینرو مخې ته وړاندې د خړې عسکري پلنگي درېشۍ کسان ولاړ وو. بېلډوزر په مړو خاورې واړولې. په دې وخت کې په ما خاورې راتویې شوې. له وړاندې داسې معلومېده، چې په ما د خاورو څلی ولاړ وي. د لمر خاته پورې په دې دښته کې په مړو خاورې واوښتي. زما ځان هم نور په خاورو کې پټ شو. یوازې مې مخ او سترگې نیمايي په خاورو کې له ډوبېدو نه پاتې وې. بې له هغې راپکې څه نه و پاتې، ایله بېله مې ساه ایستله، پخپل ځای غلی پروت وم.

د خاورو جگ او لوړ پانډونه هوار شول، هغه دو مړه په زرگونو طالبان او د کلیو خلک د لیلی په دښته کې چوپ پرېوتل او خاورې پرې واوښتي.

يو وخت کې مې ځان په خاورو کې وسوزېد، لمر تود شو، له دښتې نه سور اور راخوت. غوړ مې ونيو او بيا مې ورو شاني سترگې وغړولې. هېڅ شى مې په نظر نه راتلو. نه هغه د کانتینرو کاروان و او نه وسله وال کسان و. دښته شاړه پرتله وه. ځان مې وخوځاوه، له خاورو نه رابهر شوم، ځان مې وځانډه. له حرکت نه لوبدلې وم، سر مې راپورته کړ. د پان سرته وختم، شاوخوا مې وکتل، هېڅوک نه وو. په ډله ییزو قبرونو کې چې د پراخوالي اندازه یې د سلو مترو نه زیاته وه، ما یوازې په یو نظر وکتل. د قبرونو اوږدوالی زیات و او سوریې راته نه معلومېده. په کرار کرار مې حرکت وکړ او له هغې ځایه مې ځان راووست. لږ لور ځای ته ورپورته شوم، دا ځل مې ښه پام وکړ، یو ډله ییز قبر خونه و، خو ډله ییز قبرونه کتار یو پر بل پسې وېستل شوي و. په ډېرو ځایونو کې په مړو خاورې نه وې اوښتې. ځینې مړي ټول ښکاره د ځینو پښې معلومېدې او د چا سر له ورايه ښکارېده. په غېږ له مانه ښي بشر د لیلیپه دغه خونې دښته کې ژوندی نه و. لږ وړاندې مې چې وکتل، هلته هم په عین شکل سره د څو ورځو مخکې همدغه شان نور څو ډله ییز قبرونه ښکارېدل. لکه لېونی سرک ته راووتلم، سرک د زرو ډله ییزو قبرونو ترڅنګه تېر شوی و. څو ګامه مخکې لارم، وړاندې مې ولیدل، چې کجیران مرغان په مړو لګیا وو. یو بد بوی او تعفن راباندګ راغی، ما وی گنې زړه مې وچاودېد. د خپل کمیس لمن مې پوزې ته ونيوله او په منډه له هغه ځایه راروان شوم. گرمي وه، د تنډې نه مې ژبه په خوله کې وچه شوې وه. د لوړې او تنډې مې منزل نشو کولای. د بلې ځوانه راته د لیلی دښته سره تېر شوې وه. په سرک کې روان وم، له ځان سره مې سوچ وکړو ما وی که په دې سرک روان یې او کوم موټر درته مخې ته راشي، وسله وال پکې وي، خو خامخا دې ژوندی نه پرېږدي، راځه له دې سرکه په څنګ شه. په شاړه شاړه کې به له دښتې نه ووځي. بس همدا فیصله مې له ځانه سره وکړه، سرک مې پرېښود او په دښته کې روان شوم. ډېر منزل مې وکړو، لمر هم پوره تود شو. په بدن کې مې هېڅ طاقت او شیمه نه وه، خولې راباندې روانې وې، سترگې مې تورې تورې کېدې، په دښته کې هم سم نشوم تلای. وړاندې ایله د سترگو په لیدو یوه شنه ونه ښکارېده. زما د تګ په لوري مخامخ ډېر لیرې دغه ونه معلومېده. تلمه تلمه ونې ته ورنزدې شوم. شاته مې چې پام وکړ، ډله ییز قبرونه تقریباً اته کیلومتره وړاندې پاتې شول. کله به ولوېدم او کله به راپورته شوم، په لوڅو پوڅو ونې ته ورنزدې شوم.

د ونې خواته ورغلم، ومې ليدل چې د ونې سيوري ته دوه هوسۍ ولاړې دي، پاس د ونې له يونباخ نه مارتاوشوی و. په مارچې مې سترگې ولگېدې، کسم دی چې د سر غوني مې له ډاره رازيگ شو. د ونې ترڅنگه وړاندې په يوه تيره تيره کربوړی پروت و او له گرمۍ نه يې ژبه راوېستلې وه او سريې خوځاوه. زما په ليدو سره هوسۍ وتښتېدلې ونې ته نور نژدې نه ورغلم. خپل څادر مې له سره تاو کړ او په دښته کې بيا رهي شوم. کله غورزېدم او کله پاڅېدم، مخې ته به مې چې پام وکړ په غير د ليلی دښتې نه بل څه نه ليدل کېده. بيا به چې سترې شوم، په لوړه به ودرېدم او شاوخوا به مې پام وکړ. نه به ودانۍ ښکارېده او نه کومه ونه. ماسپښين شو، کلمې راپورې له لوړې نه لگېدلې وې. په خوله او سترگو مې خاورې پرته وې. پوره يو ساعت مې دښته نوره هم ووهله ډېر ليرې دسترگو په ښکار لوړې ونې ښکاره شوې. په زړه کې لږ خوشاله شوم، ما وی چې د ليلی دښته کې راباندې شپه رانشي او همدغې آبادۍ ته ووځم. روان وم او په تلو تلو کې خيال او چروت يووړم. خپل د کلي خلک مې راياد شول، هر يو مې په خيال کې يو يوله نظره تېراوه. هر يو چې به مې په فکر کې راغی، زړه به مې تاو وکړ. هغه زما د ترور زامن، د کلي ارباب صاحب، هغه خيال گل ماما، ميراب گل سر مې راباندې وگرځېد. سترگې مې تورې توري شوې، بې خده شوم. ځای پرځای کښېناستم، څه ډېر ساعت ناست وم. بيا مې سترگې وغړولې له ځايه راپورته شوم. ما وی چې ناوخته نشي. مخامخ مې دسترگو په نظر وړاندې د چنارونو ونې په نظر کې ونيولې او ورروان شوم.

دوه ساعته مزل مې وکړ، چې جگو د چنارونو ته ورنژدې شوم. د مازديگر سيوري په کړېدو و، چې زه ونو ته ورسېدم. د چنارانو گڼې ونې ولاړې وې، وړاندې د چنارانو شاته کلی ښکاره شو. زړه مې ايله خوشاله شو، ما وی اوس که مې هم شم، خلک به مې په آب و تاب کې ښخ کړي. په ما کې هېڅ شيمه نه وه پاتې. حالت مې لکه د لېوني داسې و. د يوې ونې سټې ته مې کوناتي ولگاوه، زړه مې و چې ښه پوره دمه وکړم. د ليلی دښتې نه راوتل په دغه حال کې څه آسانه کار خونه و. د چنار د ونې دروند سيوري ته مې ساه واخيستله، بدن مې سوړ شو، خوله مې وچه شوه. جامې مې په خاورو او خولو کې لت پت شوې وې.

خامخا راباندې خلکو د لېوني گومان کاوه. ډېره شپېه وروسته د هلکانو ډله راغله، له وړاندې چې راروان وو، په ما کې يې سترگې بنځې کړې وې. ما هم هغوی ته کتل بڼه يقين مې پرې راغی، چې د ترکمنو بچي دي، چې رانزدې شول، پخپلو کې يې خبرې کولې. ترکمني يې ويلې. له جامو نه هم اوچت ترکمن معلومېدل. خواته مې چې رانزدې شول، په تعجب او حېرانۍ سره يې ماته راکتل. ما هغوی ته کتل. هلکان پوه شول، چې کوم څوک دی، لېوني شوی دی. ما پرې سمدستي غږ وکړ:

او بچه ها! بياييد اينجا. هغوی چې دا خبره واورېده، منډه يې واخيسته او د کلي په لور وتښتېدل. په عمر ټول هلکان لس يوولس کلن به وو. په شور او زوږ سره په کلي ورننوتل. لږه شپېه پس مې پورته چنار ته پام وکړ، پاس په يوه بناخ باندې کا کو ناست و، کوکو، کوکو نارې يې وهلې. له کلي نه د تيل پلو بوی مې په پوزه ولگېده. پوزه مې رابښکده، چې تيل پلو بوی زيات شو.

په زړه کې مې کلي ته تمه پيدا شوه. زه لا په دې سوچ کې وم، چې له کلي نه درې څلور تنه سړي راغلل. دوه هلکان هم ورسره وو. لږ چې رانزدې شول، هلکانو ماته گوته ونيوله او سړو ته يې زه ورپه گوته کړم. هغوی راروان وو. ما ورته مخامخ ورکتل. هغوی هم ترکمن وو. راتلل، راتلل خواته مې رانزدې شول. ښکته پورته يې راته پام وکړ، يوه يې رانه سمدستي پوښتنه وکړه، ويلې: برادر تو کيستی؟ ما وی: يک انسان افغان و مسلمان! بيا يې وويل: از کجا امدی؟ و اينجا چه ميکنی؟

ما وی: راه را غلط کردم، شب در یک دشت خدا تير کردیم و حالا به اينجا رسيدیم. بسيار گوشنه شدیم، اگر شما چیزی نان بمن بدهيد؟

هغوی راباندې پوه شول، چې دی پښتون دی. يوه بل يې وويل: رآه چې ځوو. هغوی زما جامو او حالت ته حيران او په فکر کې و، چې دا ولې په خاورو او دوږو کې لړلی دی؟

ما وی چې د کوم طالب گومان راباندې ونکړي، ورته مې وويل: برادران بالای من فکر طالب ماليب نکنيد، من یک شخص مسلمان هستم و در شولگره بدو باش دارم. در نزديک بالا حصار جنگ درگرفت من در انجا کار داشتم. وقتیکه به خانه برميگشتم راه قریه ما از بست جنگ بند شده بود. از راه دیگری حرکت کردم، همان بود که راه را غلط کردم. از مابین یک دشت در ریگ و خاک خود را به اينجا کشيدم.

يوه سړي راته وويل: اوس نو څه غواړي؟

وروره وږي يم، ته دا زما حال نه وينې؟ لېونی نه يم، روغ رسته انسان يم. ما ورته دا خبرې په فارسي کې وکړې. مازديگر لمر په غږه و.

هغوی لومړی پخپلو کې سره وويل: بيچاره سړی دی، معلومېږي، چې طالب مالې نه دی. په ترکمني ژبه کې يې خپلو کې دا خبره وکړه. زه خو پري پوهېدم، ځکه چې ما خو زيات وخت د ترکمنو سره تېر کړی و. ويلې راځه وروره مور سره. هغه چې دا خبره وکړه، ډېر زيات خوشاله شوم. ما وی څه خواږه به راکړي. لومړی مې خپتې ته څه ورشي، نور به کېږي. زه ډېر ستړی شوی وم، په وجود کې مې نور څه نه و پاتي. له ځايه جگېداي نه شوم. خوارې مې وکړه، خود چينار له سټې نه پورته نشوم. يوه راته لاس راکړ او له ځايه يې پورته کړم. گوډ گوډ په لاره ورسره رهي شوم. په کلي چې ورننوتو، د تيل پلاو بوی رابانې راغی. تلو، تلو چې د کلي منځ ته ورسېدو. وړاندې يوه لويه کلا د کلي څنگ ته بنکاره شوه. شاوخوا ته يې ونې ولاړې وې. د کلا و مخې ته باغچه وه. دوه چيناران يې د کلا دروازې ته مخامخ ولاړ و. يوه لويه صوفه ترې دلاندې جوړه وه او هم د صوفي مخې ته ودانې بنکلې برنډه وه. د برنډې شاته لويه خوشخانه (حجره) وه. په صوفه کې يو سپين ږيري ترکمن په څوکۍ ناست و. تسبې يې اړولې. مور چې ورغلو، سلام مو وچاوه. هغه وعلیکم ووايه.

سمدستي ورته يوه تن پخپله ترکمني ژبه کې وويل: دا سړی هلته د چينار سټې ته ناست و. وايي د مزار شريف د شولگرې د علاقې يم، لاره مې غلطه کړې ده. په دښته کې راغلی يم، يوه شپه پرې تېره شوې ده. حالت يې دغسې دی، مور له ځان سره راوست. سپين ږيري ورته وويل: ښه مو کړي، لومړی دا جامې وربدلې کړئ او بيا ورته ډوډی راوړئ. سړي چې دا خبره وکړه، په زړه کې مې گورې ماتولې.

تشناب ته يې بوتلم، ځان مې پرېمېنځلو، نورې جامې يې راته راوړې. له غسل نه پس مې په صوفه کې د مازديگر لمونځ وکړ، په ډېر مشکل سره مې لمونځ وکړ.

لږه شېبه وروسته همغه ځوان، چې د بوډا سره يې خبرې کولې، ډوډی راته راوړه. ما خو دوه ورځې ډوډی نه وه خوړلې، کلمې راپورې وچې شوې وې. لومړی مړی مې په مړۍ کې نه تېرېده. د اوبو گوت سره مې په زور زور سره مړی لږه آزاده شوه. په کرار کرار مې ډوډی وخوره. له ډوډی نه وروسته يې چای راوړ. د ما ښام له لمانځه نه وروسته سپين ږيري سړي او څو تنه نور د کاله خاوندان کور ته ننوتل. دوه تنه مزدوران غوندې زلموتي په خوشخانه کې پاتې شول. هغوی دواړو هم ډوډی وخوره. خپل ټول کارونه يې سم کړل.

بیا زما خواته راغلل. یوه راته د چای شنه پیاله د شین چای نه راډکه کړه. مخامخ راته دواړه کنبناستل. زما بدن درد کاوه، سخت په عذاب وم.

دواړو ته مې وویل: وروره که په کور کې د هډوکو د درد گولۍ لرئ، ماته یې راوړئ، ډېر په تکلیف یم. هغه یوه وویل: ښه ده زه به کور ته لاړ شم. ما له دا بل نه پوښتنه وکړه. ما وی وروره ته دلته ددې سپین ږیرې زوی یې که...؟

هغه وویل: نه زه یې مزدور یم، دغه بل یې هم مزدور دی. ما ترې بیا پوښتنه وکړ: دا څوک دی؟

وروره دا خو ددې کلي ارباب (ملک) دی. خدای ډېرې مخکې او مالداري ورکړې ده. یوازې پېنځه سوه خو آسان لري. دغه شان مېرې، غواگانې د هېڅ کمې یې نشته دی. کله کله ورکړه دوستم هم راځي، مگر ډېر مهربانه سړی دی! هر کار او مشکل که ولرې، دی د سره مرسته کولای شي. ما وی هېڅ مشکل نه لرم، خالي لاره مې غلطه کړې ده. په دغسې تکلیف اخته شوم. دی خواته زه کله نه یم راغلی، دا طرفونه راته ټول ناشنا دي. سبا ته چې کور ته تلم ارباب صاحب به راته یو خطر راکړي، چې په لاره مې څوک په عذاب نه کړي. هغوی کې یوه وویل: دا خو آسان کار دی. ما لابلې خبرې ته خوله جوړوله، چې ارباب صاحب رانتوت. یو زلمی زوی او بل ورسره وړوکی هلک، چې لمسي یې کېده، رانتوتل. مزدوران یې سپک سپک له ځایه پاڅېدل. زه هم احترام ته ورپورته شوم، ویلې کنبېنه کنبېنه بچي. پخپله ژبه کې یې وویل. سپین ږیری د نسوارو ډبلی راواخیست، یوه ټونگه نسوار یې خوله کې واچول. ماته یې د نسوارو وویل، ما وی ارباب صاحب زه نسوار نه کوم. لږه شېبه وروسته چای راوړل شولې، ارباب چې نسوار وکړل، درې دقیقې وروسته یې د ژبې په سرداسې وویل: ښه وروره اوس وایه، چې ته څوک یې او د کوم ځای یې؟

ارباب صیب زما نوم شمس الدین دی، په خټه مومند یم. اصلي د جلال آباد د مومند درې یم. پخوا وخت کې مې مور په خره مزار شریف ته راوړی وم. پلار مې څه موده پخوا راغلی و، د شپېته او یا کالو خبره ده. په شولگره کې مې ځمکه او کور دی. هلته زموږ د ناقلینو لوی کلی دی. هغه بیا وویل:

رښتیا آبله ورځ خبر شوم، همدغه ستاسې په کلیو کې یې ستاسې او غانان په کانتینرونو کې وړي دي او ټول یې وژلي دي؟ ما سم له واره فکر وکړ، ځان مې په ناخبرو کې واچاوه. په تعجب کې مې ورته وویل: اخ ارباب صاحب دا څه وای، دا خبره رښتیا ده؟

یوازې هغه نه، بلکې ناستو کسانو ټول وویل: هو. هو، خود رښتیا ده. ارباب وویل: لکه چې ته په کور کې نه وې که څنگه؟ نه نه ارباب صاحب، زه له خپل کلي نه لیرې یو بل کلي ته د یوه خپلوان کره تللی وم. د څه نه خبر نه یم. هغه بیا وویل: که په کور کې وې، نو حتمي به یې ته هم وړی وا. ښه شوې چې په کلي کې نه وې. ما هم ورته په فارسي کې ځواب ورکړ. ما وی: نی صاحب طالب نیستم، یک ادم دهقان کار هستم، مگر پشتون هستم! هغه وویل: خوب است که طالب نیستی، پشتون هستی خیر است. دا خبره یې وکړه. ما بیا په وار خطایې سره ترې پوښتنه وکړه: ارباب صاحب زموږ کلیوال چې یې وړې دي، ټول یې وژلي؟

هغه لږ غلی و، بیا یې د خپلگان او تاسف په حال کې وویل: بلی، تمام شان در دشت لیلی کشته اند. نفر خودمان از قلعه بالا حصار دیروز آمد.

بیا یې په ډک او غلي او از ویول: امریکایها برایشان استاده بودند. در مرگ تمام طالبان قوای خارجی کمک کردند، مگر کشتن او غان های بی گناه را ظلم کرده است. خو ده خپلې خبرې نورې پسې زیاتې کړې. وې ویل، چې طالبان خويي مړه کړل، نور و د کلیو پښتنو څه گناه درلوده. دا خود خدای او رسول لاره نه ده. دا ډېره ناروا ده، چې دوی کړې ده. غاړه یې تازه کړه او په جگ غړیې وویل: پرون یې په دا وړاندې کلي کې چې تقریباً شپېته کدې ستاسې او غانان پکې اوسېږي، له هر کوره یې کوم چې افغان (او غان) دی ویستلي دي او بیولې یې دي. معلومدار چې هغوی هم وژني. د خدای قهر دی ملک کې جوړ شوی دی. کله پشتون تاجک، اوزبک، هزاره او ترکمن وژني او کله بیا دوی پښتانه وژني. خپل منځی جگړې او مرگونه خولا پرېږده. له دې خبرې سره یې جوخت د جای پیاله پورته کړه او گوت یې ترې وکړ. ماته یې مخامخ راوکتل، وې ویل اوس ته ووايه، څه غواړې، چېرې ځې، کلي ته ځې او که بل چېرې. زه خودرته د کلي د تلو مشوره نه درکوم، خو ته راته د خپل زړه اصلي مطلب ووايه.

ما وی ارباب صیب! زه بیا هم درته وایم، چې کومه گناه راکې نشته دی، طالب نه یم. بل کوم مشکل مې مخې ته نه دی پروت، له ما سره د چا څه کار دی. سبا به راساً خپل کلي کور ته ورځو. ارباب راته وویل: بچی ساده کېږه مه، ما خودرته مخکې خبره وکړه، ستا کلیوالو څه گناه درلوده، ته هم د هغې کلي یې. کله دې پرېږدي، که کولای شې هېڅ کلي ته مه ځه، کوم بل ځای ته لاړ شه. دلته د پښتنو شپې نورې گراني دي. یوازې دلته نه، په کندوز او ټول قطغن زمین کې یې په پښتنو پسې دا ځل راخیستی ده.

نوره دې خپله خوښه !

زه چېرې، هک پک پاتې شوم، چې څه وکړم؟ په دې وخت کې ارباب صیب تشناب ته لاړ. ما له ځانه سره فکر وکړ، چې ښه رښتیا وایي که کلي ته ورشم، د کلي خلک خو زما په مخ کې له منځه لاړل، نو د کلي ښځو ته به زه څه وایم؟.

فیصله مې له ځان سره دا وکړه، چې په هر ترتیب سره کېږي ځان خپل پلارني پخواني کلي مومند درې ته ورسوم او له هغه ځایه بیا د خپلي کورنۍ د پاتې غړو غم وخورم. په زړه کې مې بس همدا فیصله وکړه. ما وی ددې ځای نه د وتلو به له ارباب صیب نه خط واخلم، چې لار کې مې ترکمن، اوزبک او دا نور ونه ځوروي.

زه لا په دې سوچ کې وم، چې ارباب صیب راغی، پخپل ځای کښېناست. ما وی ارباب صیب همدا ستا مشوره مې ومنله، د خو ورځو لپاره به ځان له کلي نه گوښه کړم. کومې بلې خوا ته به ځان وباسم. که تاسې راته سبا ته په خیر سره یو لیک راکړئ، چې په لار کې مې څوک په تکلیف نه کړي. ارباب صیب وویل: ولې نه، زه به لیک درته ولیکم. له دې منطقي (سیمې) نه به روغ وځې، اخوا ته دې کار خپل دی. ما بیا ورغبرگه کړه، ارباب صیب اوس نور راته په هغه کلي کې ژوند کله خوندي راکوي، نور کلیوال به مې نه وي او زه به کلي کې گډم راگرځم. دا خو زما پښتو او غېرت نه مني. که مال، عیال مې پکې تباه شي، بیا به دغه کلي ته ورنشم. د شپې تر ناوخته پورې ارباب راته د شمالي ولایتونو د جنگ سالارانو او قوماندانانو له لاسه سر وټکاوه. ما خستن تیريې راته یو لیک ولیکلو. د ټولو کلیو او سیمې وسله والو ته یې زما په هکله ښه لیک پخپله ولیکلو او رایې کړو. وې ویل په لاره کې چا په تکلیفولې، دغه لیک ورنښایه څوک درته څه نشي ویلی. لیک یې راکړو او له ځایه پاڅېد. ماته یې وویل: سهار چې دې چای مای وڅښلو، بیا به له دې ځایه رخصت شي. ما وی ارباب صیب تا دې الله پاک ژوندی لري، سبا ته زه وختي لمانځه نه وروسته له دې ځایه حرکت کوم. ویلې ښه نو چې څنگ دې خوښه وي، همغسې وکړه. که سبا ته تللی وې، پرمخه دې ښه شه. لاسونه مې ورته ښکل کړل. مخه ښه یې راسره وکړه او لاړ دننه کور ته ننوت.

ما د ارباب مزدورانو ته وویل: وروره سهار به راته لاره راوښیوئ. هغوی هر یوه وویل: هو سبا ته به وختي درته چای جوړې کړو، چای به وڅښي، بیا به دې لارې ته سیده کړو، ځې به

د پر بوتلو ځای یې راته جوړ کړ، زه خوبې له هغې سترې ستومانه او بې خوبه وم، پر بستره ولوېدم تر سهاره مې پوره بڼه خوب وکړ. سهار وختي یې راوین کړم، لمونځ مې وکړ، هغوی راته مخې ته چای کېښودې. ما په چالاکی یوه پیاله چای وڅښلې. هغوی ته مې وویل: وروره خدای مو ژوندي لره، اوس نو لاره راته وښایه، چې لمر راباندې تود نشي.

د ارباب له حجرې نه راووتلم، یو تن راسره له کلي نه راووت. د یوې لارې په سر کې ودرېد. ویلې هغه وړاندې ونې چې ښکاري، هغه ځای پورې به په همدې لاره مخامخ ځي. کله چې ونو ته ورسېدې، یوه لارښی پلو ته او بله مخامخ تللې ده. مخامخ لاره کلي ته ځي او ښی پلو لاره سرک ته وتلې ده. ته به همدغه ښی خواته لاره ونیسي. په سرک به ځي. که موټر درته پیدا شو، لاس به ورته ونیسي. هر چېرې چې تلې، ور به خېژي، څه نو په مخه دې بڼه. هغه رانه ستون شو او ما خپلو پښو ته زور ورکړ.

له یوه ساعت مزل نه پس ونو ته ورسېدم. په دوه لارې ودرېدم. د ښی لاس لارې ته وگرځېدم، لمر راوخت، یوې ونې لاندې مې دمې لپاره خپل څادر تر کوناتي لاندې کړ. شاوخوا مې پام کاوه، مخامخ وړاندې کلی ښکارېده. په کلي کې ځای پر ځای لوگي ختل. د لږې دمې نه وروسته مې بیا لاره ونیوله او په مزل مې پیل وکړ. سرک کې کاني او تیرې دومره نه وې، خالي سپرې خاورې وې. تر زنگانه پې سړی ښخېده. خپل څادر مې له سره تاو کړ، ما وی چې گرمي مې ونه وهي. بندي کس لاپه سرک نه ښکارېده. د چینارانو ونې رانه شاته وړاندې پاتې شوې. په یوه کڅ کې سرک تللی و، د سرک دواړو خواو ته پڼه ولاړه وه. ځای ځای د خټکیو پالیزونه هم تر سترگو کېدل. په ویالې او پتییو کې د چنگښو قور، قور مې تر غوړونو رارسېده. پوره ډېر مزل مې وکړ، له یونیم ساعت مزل نه وروسته د موټر غرهاری شو. شاته مې کاته چې دوړې وې یو زوړ لوی واگون گاډی راروان و. زه د سرک په غاړه ودرېدم، لاس مې ورته ونیو. گاډی ودرېد، یو د اوږدو ویښتانو زلمي موټر چلاوه. غږ یې وکړو: ویلې چېرې ځي. ما وی موټر چېرته ځي، هغه وویل: د پلخمرې خواته ځو. ما وی استازو! زه هم پلخمرې ته ځم. کلینر غږ کړو ویلې راځه راوڅېژه. موټر ته وروختم او په یوه څوکی کې کېښناستم.

موټر روان شو او په دوړو کې بیخي پټ شو. د موټر ښیښې ماتې وې، دوړې او خاورې موټر ته راننوتې. د لږ مزل نه وروسته په دوړو او گردونو کې پټ شوم. اوه اته تنه نور په موټر کې ناست وو. په څادرو کې یې ځانونه نغښتي وو.

هېڅ نه معلومېدل، چې څوک دي؟ له ډېر مزل وهلو نه وروسته موټر ودرېد. موټروان غږ کړ، ویلي: تالاشي ده، د دوستم دوی پوسته ده. موټر ته دوه تنه راوختل. هریوه ته به یې پام کاوه. په چا چې به یې شک راغی، اسناد به یې ترې غوښتل. له ما یې هم اسناد وغوښتل. ما ورته د ارباب صیب لیک ورکړ ما وی نور اسناد نه لرم. خدازده، چې په خط به پوهېده او که نه؟ سمدستي یې لیک بېرته راکړ، موټروان ورته څه پیسې په لاس کې کېښودې او له موټره ښکته شول. موټروان نو بیا پښه پرې ټینگه کړه او په یورپ کې د مزار له ساحې نه واوښت. ماسپښین قضا و، چې پلخمرې ته ورسېدو. هلته مودمه وکړه، لمونځونه مو هم وکړل او ډوډۍ خوړلو نه وروسته د پلخمرې بازار کې وگرځېدم. هلته هم د خلکو وضعه راته مړه غوندې ښکارېده. څو تنه دوکانداران مې پخوا پېژندل. ما وی راځه ورچکر شه، گوندې وي. په بازار کې د هغوی دوکان پلوروان شوم، چې نزدې ورغلم دوکانونه مې ورکتل هغه دوکانونه او هغه دوکانداران مې هېڅ په نظر رانغلو. دوه درې ځلې په بازار کې ښکته پورته لاړم، اشنا څوک مې نه کړو پیدا.

بازار کې د خلکو گڼه گڼه زیاته وه، خو څنگه چې پخوا و، هغسې مزه یې نه وه. یوه سماوار ته وروگرځېدم، ما وی چای مای به وڅښم بیا به د تلو فیصله له ځان سره کوم. په سماوار (هوټل) کې خلک په تختو ناست دي، څوک چای څښي، څو ډوډۍ خوري، ځینې پخپلو کې سره خبرې اترې کوي. یو نیم پکې چوپه خوله ناست و. زه په یوه غالی چې د لرگیو په تختو غوړېدلې وه، کېښناستم، د بوالته ته مې ډډه ووهله. د هوټل شاگرد راته چای راوړ، په شنه پیاله کې مې له چاینکې چای راواړاوه، چې یوه تن مې له شانه په اوږه لاس کېښود. زړه مې کش وڅوږېده. ما وی څه لکه چې بیا یې ونیولې، ما خپل لاس دستي پخپل جیب کې ومانډه، ما ویل چې د ارباب صیب کاغذ ورنښکاره کړم. ما چې هغه ته کاغذ ونيو، ویلي شمس الدین خانه لکه چې ودې نه پېژندم؟ وې خندل ما وی بشیر جان نه یې؟

ولې نه! بشیر یم. ورجگ شوم، د غېږې بړگندۍ مې ورسره وکړه، خواته مې کېښناست، هغه زموږ د کلي و. دستي مې ترې پوښتنه وکړه: والکه ته څنگه ترې ژوندی پاتې شوی یې؟

هغه موسکې شو وې ویل: دا ته نو څنگه ژوندی گرځې. موږ دواړه لږ موسکي غوندې شو.

هغه راباندې رادمخه شو، خبرې يې په خولې کې ورو کړې. شاوخوا يې وکتل، بيا يې راته وويل: په دې ځای کې زما او ستا خبرې نه کېږي، دا د چای پيال دې وڅښه چې لاړ شو. ما زر توده پيال په دوه درې گوټونو کې تشه کړه. هغې ته مې وويل: تاته چای واچوم، هغه وی نه نه. زه خو دا دی اوس له کوره راغلم. ته دلته... له کوره. هو دلته خو زما د ترور زوی دی. له پخوانه په دې پلخمرې کې اوسېږي. د جمعیت ستر سړی دی. د هغوی کره راغلی يم. ته راځه چې ووځو. له سماوار نه راووتلو او په بازار کې د فابریکې په لور روان شوو. په بازار کې ډېر خلک ښکته پورته تلل. یو ځای ته ورسېدو هغه رانه مخکې شو او زه ورپسې. تلو تلو له بازاره ووتلو. په یوه بله کوڅه کې وړاندې لاړو.

د خلکو گڼه گڼه کمه شوه. ده مخ راستون کړو، ویلې راځه چې د هغې سپیدارو سیوري ته کښېښو او خپلې خبرې وکړو. له مانه دده تلو سه زیاته وه. ما وی ډېره ښه ده. د سپیدارو یوې گورې ونې لاندې کښېناستو، ده سمدستي وويل: دلته د ترور په کور کې خلک ډېر دي، زما او ستا خبرې هلته نه کېږي. همدلته به سره ځانونه وپوهوو، بيا به لاړ شو. ما وی له دې نه ښه خبره چېرته ده! ما ز له ځان سره فکر وکړ، ما وی لومړی به همدا خپله کیسه او معلومات راته بیان کړي، بيا به زه ورته خپل کیسه وکړم.

ما وی ښه انډيواله کیسه کوه، کلي ته څه حال دی؟

ده وي: دا خبره درنه ما غوښتل چې وپوښتم!

هغه بيا وړاندې شاوخوا پام وکړ، پخپلو برېښو بې لاس تېر کړ. وې ويل: زه خودا دوه اونۍ کېږي، چې له کلي راوتلی يم. دلته مې د تورې کره راغلی يم. هره ورځ له دې ځای نه ځان خبروم. په مزار شريف کې حالات خراب دي، جگړه ده. دوراته وايي مه ځه، حالات به ښه شي بيا به ځي.

زه چې له کور او کلي نه راتلم، خو کراري وه. یوازې په بالاحصار کې طالبانو سخت مقاومت کاوه، جنگ لا روان و. په کلیو کې لاشی می نه و. که څنگه؟ بيا ماته څوک رښتیا حال نه وايي. ولې د ترور ټوله کورنۍ راته خپه ښکاري، نور نه پوهېږم. دده له خبرو پوه شوم، چې دی د کلي د حالاتو نه چانه دی خبر کړی. په خبرو کې به يې زما سترگو سترگو ته راکتل. هغه وويل: ښه نو اوس ته راته وايه، چې څنگه دلته راغلي، کور و کلي ته څه حال دی؟

زما مری وچه وه، دوه ځلې مې غاړه تازه کړه، اصلي خبرې مې خولې ته چپرته راتلې؟ لږه شېبه غلی پاتې شوم. د کلي په خلکو کې دده یو مشر ورور او دوه تنه د تره زامن د لیلی دښتې خپل گوگل ته تېر کړي وو. هغه راباندې شکمن شو، ویلې شمس الدین خانه ته خود کلک ځیگر خاوند وې، څنگه غږکنده او غلی غلی کېږې؟

ما ځان ډېر تېر تېر کړ، خو نه کېده، خبرې مې له خولې نه راوتې، گچ او گول شومه هغه راته حېران، حېران کتل. همدا یې ویل: شمس الدین خانه هرڅه چې وي، وایه نو، اوس خوزمور سر له راغلي ده.

زما ستونې ډک شو، سترگو نه مې د اوبنکو باران راروان شو، یو ځل مې په زوره غږ کړو: څنگه یې ووايم؟ څه درته ووايم؟ د ویلو نه دي! زړه خو مې بې له هغې ډک و، نور ټینګ نه شوم، خپل سر مې په زنگنو ټیټ ونيو او بنه مې په زوره زوره وژړل. هغه هم له ما سره ژړا غبرګه کړه.

هغه کونښکښ کاوه، چې تسلي را کړي او اصلي خبره باندې ځان پوه کړي. زما خوزره ډک و، د سپیدار لاندې مې ډک زړه تش کړ. له زنگنو مې سرراپورته کړ، خپلې سترګې مې له اوبنکو وچې کړې، هغه راته بیا وویل: ماته رښتیا، رښتیا وایه، بې له هغې مې خراب خراب خوبونه لیدلي دي.

ما وی انډیواله صفا خبره داده، چې د کلي ټول خلک یې دوه ورځې مخکې د لیلی په دښته کې وژلي دي. د هغه د تندې گونځې نورې هم شو کړنې زیاتې شوې. ویل آخ دا څه وایې؟ شمس الدینه له چانه دې اورېدلي دي که څنگه؟ ته نو څنگه...؟ ما وی چې زه هم پکې وم، نور هغه بیخي بې واره شو. دا نو څنگه چل شوی ته خوراته سمه اصلي خبره وکړه. له خپل ځایه ماته لږ راوړاندې شو، یو اوبنکې او لاس یې رپېدل. په وارخطایې یې وویل: هله کیسه کوه!

زما زړه تش شوی و او سپله مې برابره شوه، له سره مې ورته کیسه راو نیوله. هغه راته مخامخ ناست و، غوږ یې ایښی و، ما ورته ټکي په ټکي کیسه پیل کړه.

د هغه زړه وار نه کاوه، ویل بالا حصار ته یې زمور د کوره څوک راوستي وو؟ ما وی ورور دې و او دوه د کاکا زامن دې. نو بیا څنگ چل وشو. د ورور او کاکا زامنو په اورېدو بې لارې په مری کې ونښتې. ما چې خبره په کانتینر کې د بندېدو او د خلکو د سلګیو او چیغو نارو ته ورسوله، نور نو د هغه وضعه خرابه شوه. په ږیره یې رنې اوبنکې راماتې شوې. په کانتینر کې مې تېر شوی حالت ورته تېر کړ. هغه نور پسې ژړا ونيو.

خپل د خادر پيڅکه يې مخ ته نيولې وه. ما چې ټوله کيسه ورته تېره کړه، هغه له خپله ځايه راپورته شو. غېږ يې ته راغاري ووت. دواړو په چينغو، چينغو وژړل. يونيم څوک چې به په لاره تېرېده، مور ته به يې راوکتل. ښه مو چې بيا سره زړه تش کړ. بيا هغه په نيولي غږ وويل: شمس الدين خانه راځه چې اوس د خاله کور ته لاړ شو، نورې خبرې به هلته کوو. مور دواړه د هغې د ترور کور ته لاړو. د هغه د ترور کور له ښاره وتی په يوه کڅ کې يې کلا جوړه کړې وه، مخې ته يې لوی ښو. مور د کلا مخې ته په دېره کې کښېناستو. يو تن په دېره کې د لرگيو پر تخت اوږد غزېدلی و، د خپلې چينې لستونې يې په سترگو اچولې و. ښخ ويده و. دی گړندی لاړ دننه کلا ته ورننوت. زه په سوپه کې د چينار لاندې په توشک کښېناستم.

د سوپې په يوه کونج کې د اوبو غټه چاټې ايسې وه. په جام کې مې اوبه ترې راواخيستې او په سر مې راواړولې. لږه شپبه وروسته هغه (پرويز) بېرته له کلا نه راووت او زما خوا ته راغی. ويلې کور کې يوازې تورسري دي، نارينه ټول بازار ته وتلي دي. رښتيا تورچای څښې که شين؟ ما وی هر يو چې وي را يې وړه. ويلې دواړه شته. ما ويل شين چای راته راوړه. پرويز لږه شپبه کښېناست بيا پاڅېد. په تلو کې يې وويل: ترور مې رانه پوښتنه وکړه ويلې رنگ دې څنگه زيږ دی، خپه غوندي ښکاري؟ ما وی نه نه توري څه خبره نشته دی. چای مې چې راوړو، بيا به دواړه وغږېږو، چې دوی خبر کړو که نه؟

هغه سمدستي د چای پتنوس سره راغی. دوه په دوه چای ته کښېناستو. ما چې ده ته کتل، دېره خپه او ستومانه معلومېده. ما وی پرويز خانه د خدای کار دی اوس خوراغلي ده، له پېښې نه تېښته نشته دی. که زما اورې خو توري دې خبر کړه. دا ټول خبر کړه، ستا د ترور زوی خوبې له هغې له دې نورو سره لار لري، کلي ته به بې ولېږو، چې پوره حال احوال راته راوړي. هغه لومړی لږ په فکر کې شو لږ غلی پاتې شو. بيا يې وويل: ښه ده، چې ته څنگه وايې، همغسې به وکړو. زما خو همدا نظر دی، چې دا ستا د ترور زوی به کلي ته ولېږو، که بې وکولای شول ستا او زما واره به راوړي. زه به درنه بيا د جلال آباد په نيت ځم او ته به دې دلته د ترور سره څه موده پاتې شې.

ما او ده دا خبرې ښې وغږولې په پای کې مو همدا سره غوټه کړه، چې ترورزی به زموره کېدې راوړي. په همدې مو فيصله وکړه او د مازديگر لمانځه ته پاڅېدو. د پاڅېدو په وخت کې هغه راته وويل: که دې خوبه وي، بېگا ته به ټول له تېر شوي جريانه خبر کړو.

ما وی څنگه چې ستا خوبه وي، همغسې به کړو.

د مازديگر لمونځ مو وکړو، ما بنام نزدې و، چې د پرويز د ترور زوی راغی. څلور تنه وسله وال ورپسې وو، ما چې وليدل، زړه مې دربا پيل کړه. ما وی گنې بيا راپسې دوستميان راغلل. له ورايه يې پرويز ته وځنډل په تورو برېتو کې يې سپين غاښونه وځلېدل. ويلې ترورزيه لکه چې ټوله ورځ دې په کور تېره کړه. په چټکو گامونو زموږ خواته نزدې راغی. هغه ورته زه وروپېژندم، پوره د خوند روغېرې راسره وکړو.

خپل کلاشينکوف يې ونې ته ځوړند کړ، ويلې زه به اودس وکړم. ما بنام دی، نورو ملگرو يې هم اودسونه وکړل. د ما بنام په لمانځه ودرېدو، وروسته له لمانځه نه هغه په چالاکی سره کور ته ننوت. ورپسې پرويز لاړ. په راغلو کسانو کې يوه يې گيس ته تيلي وواهه. گېس يې بل کړو. ما له يوه نه پوښتنه وکړه: انډيواله تاسې همدلته اوسېږې؟

هغه وويل: هو موږ د قوماندان صيب کسان يوو، همده سره گرځو. زموږ نوره قوه او مجاهد د زغالو (سکرو) دوکان سره پراته دي.

موږ لا په همدې خبرو کې و، چې پرويز د دسترخوان څنگ کې نيولی و او راغی. دوه درې هلکانو ډوډۍ راوړه. قوماندان راووت. موږ ټول گډ سره په دسترخوان کښېناستو. د ډوډۍ په جريان کې قوماندان وويل: بښنه غواړم، هرڅه چې تيار وي، راسره خورئ به يې. زموږ داسې لالهانده وظيفه ده، يوه لحظه خوځېدای نشو. کله جگړه وي، کله هسې خبرې اترې، بيخي خوشې حالت دی. چېرې ورته پاتې يو، چې نه يې کوو، دې وطن کې په غير له دې نه شپې نه کېږي، چې کوو يې، دغسې حال دی. کله داسې هم شي چې په مياشتو کې کور ته نشو راتلای. ما چې هغه ته کتل، د خپلې قوماندانۍ نه خوښ بښکارېده. د ډوډۍ تر پايه يې د خپلې قوماندانۍ خبرې راته وکړې. له ډوډۍ وروسته چای راوړل شو، د چای په اخر کې پرويز هغه ته په غوږ کې څه وويل. ده سمدستي وويل: بښه، ډېره بښه ده. لږه شېبه وروسته قوماندان خپلو وسله والو ته وويل: والکه تاسې پام کوئ موږ د يوه ساعت لپاره دننه ننوزو. هغوی ټول وويل: بښه صيب. هر يوه خپل سلا راواخيستله او شاوخوا د څار لپاره يې تيارې ونيوه. پرويز وويل: شمس الدين خانه ترور مې وايي دی يو وار رانباسه، چې له نزدې نه ورسره وگورم. راءه دننه به لاړ شو. موږ درې واړه کلا ته ننوتلو. د کلا دروازې ته څېرمه يوه لويه هوجره وه، پکې کښېناستو. هلته هم گېس لگېدلی و. لويه کوټه په قالينو پرش وه، لږه شېبه وروسته د قوماندان مور او لمسيان راغلل.

د قوماندان مور بوډی شوې وه، سترگې يې کمزورې وې، هوجرې ته راننوته مور وړپاڅېدو، پرويز راته وويل: دا زما ترورد ده. ما يې لاسونه بنکل کړل. هغې هم په سر بنکل کړم. د گپس ترڅنگ په توشکه کښگناسته، درې تنه لمسيان او يوه لمسی يې ترڅنگه کښناستل. پرويز وويل تورې، دا سپرې شمس الدين نومېرې، د مزار د شولگرې د لړ کلي او سپدونکې دی. زمور دوست دی، مور سره په يوه کلي کې او سپرې له پخوانه هلته زمکه لري. کلا يې زمور د محکې سره نژدې ده. ښه چم گاونډ راشه درشه سره لرو. نن غرمه مې بازار کې وليد، د کور و کلي پوښتنه مې ترې وکړه، پوره احوال يې راته ووايه. نور نو دهغه ستونې ډک ډک شو، زه پرې پوه شوم، چې خبرې ترې وړانې شوې زرمې ترې خبره ونيوله. يوازې هغه ماته د ژړا په حالت کې لاس ونيو، ويلې دی به درته خپله کيسه او د سترگو حال ووايي.

ما دوی ته زمور د کلي حالت، د بالاحصار او د ليلي د دښتې کيسه راواخيسته، هغوی ټولو راته غورځولې و. ما چې د خپلو کليوالو چيغې نارې او مرگ په کانتينرو کې ناستو کسانو ته تردغه ځايه کيسه راوړسوله، بوډی په ژړا شوه. د خپل ټيکري پېڅکې يې سترگو ته ونيو، اوښکې يې روانې وې. د کانتينر حالات مې چې لږ نور ورته بيان کړل، پرويز او قوماندان دواړه په ژړا شول. د هغوی د خپلوانو مې هم ورته وويل. ما وی د پرويز ورور او دوه د کاکا زامن راسره په يوه کانتينر کې ناست وو.

تر پايه مې کيسه ورته تېره کړه، په کوټه کې ناست کسان ټول غمگين او په ژړا شول. د هر يوه له سترگو نه اوښکې روانې وې. قوماندان هم د جيب د ستمال سترگو ته نيولی و. زما حالت هم چندان نورمال نه و، تر ډېره وخته ټولو وژړل. بيا قوماندان وويل: ددې بې ناموسانو په دغه کار مور نه يو خبر، خالي دومره خبر شو، چې ډېری پښتانه يې په کانتينرو کې له خپلو کليو نه وړي دي او بلا طالبان يې هم په کانتينرو کې ژوندي اچولي، چې هغوی ټول مړه شوي دي. ولې د کليو د خلکو نه چاڅه نه دي ويلې.

له دغه خبرې نه وروسته دهغه رنگ سور واوښت، لږه شپبه په فکر او چرت کې لاړ. پرويز ته موقع په لاس ورغله، وې ويل: ترورزيه نورې خبرې پرېږده، سهار وختي به زمور په وړو پسې ځي. د شمس الدين خان واړه او زما واړه به راوړي. قوماندان شېرخان لومړی لږه شپبه غلی شو، بيا يې وويل: لکه چې دا ځل يې په پښتنو پسې رااخيستي ده.

د طالبانو دې خدای بېخ او باسي، چې په قدرت کې و، خو ملا او بنيادگرو، اوس چې نيول کېږي او وژل کېږي، پښتون دی. بيا لږ موسکي غوندي شو وې ويل: د الله کار دی، په دې ترکمنو او اوزبکو به چا سلام نه اچاوه، نن د بل په مټ او زور څه نه کوي؟ په غوسه کې يې ډېرې خبرې وکړې. بيا يې وويل: ستاسې فيصله همدا ده، چې ماشومان مو دلته راشي؟

ما وی قوماندان صيب که ته زموږ کلي ته تلای شي، ډېره به ښه شي. يو وار به د کلي احوال زده کړې. په يو ترتيب سره به زموږ واړه تردې ځايه راوړسوي. زه خپل وطن مومند درې ته ځم. ځمکه او مال به زموږ دهقان ته که ژوندي و، وسپارې او که مړه وو، نو د هغه مېرمن او زامنو ته به يې ورتسليم کړې او دا به ورته ووايي، خو ورځې وروسته به زما له خوا ورسره بيا نورې خبرې او ملاقات وشي.

قوماندان وويل: ډېره ښه ده، چې ستاسې څنگه خوښه وي، هغسې به وکړو. زه به سبا ته ستاسې کلي ته لاړ شم. همدا خبره يې وکړه او وې ويل: ناوخته دی، شپه تېره ده، رايځی، چې حجرې ته لاړ شو او تاسې لږ خوب وکړئ، نوري خبرې به سبا ته کوو. ولې زه درنه سهار وختي ځم.

د ویر کلی

مورډ په حجره کې ډډې واچولې، تر ډېره مورډ دواړو ته خوب نه راتلو. په همدې سوچ کې چې ایا ماشومان او کلی کور به څنگه وي؟ سهار وختي لمانځه ته جگ شولو، قوماندان د خپلو باډي گارډانو سره وختي تللی و. مورډ هغه راتگ ته انتظار پاتې وو. دوه ورځې تېرې شوې، په درېیمه ورځ هغوی راروسېدل. زه او پرویز دواړه د ماسپینین په لمانځه ولاړوو، چې وړاندې غږ شو ویلی راغلل. مورډ لمونځ خلاص کړ، راپورته شوو.

یو هلک راغی، ویلي پلار مې خلک راوستل. مورډ کلا مخې ته ورغلو. کتل مو چې د بازار له خوا هغوی په کڅ کې راروان وو. مورډ سمدستي مخې ته ورغلو. غوښتل مو چې پیټي ورسره راواخلو. کله چې د هغوی خوا ته ورغلو، ماشومانو زموږ په لور رامنډې کړې. زما اولادونه ماته راغاړې وتل او د پرویز ماشومان له هغه نه تاو شول. د کڅ په منځ کې زموږ مېرمنو په ژړا پیل وکړ. زما مېرمن ځکه ډیر ژړل، چې زه خود هغیو نه د نورو کلیوالو سره یوځای له کوره راوتلی وم، نور کلیوال خو کور ته نه و ستانه شوي، ټول د کلي پاتې مېرمنې او واره زار په دې پوه شوي وو، چې یا خو بنديان دي او یا یې وژلي دي. قوماندان شېر خان د خپلو کسانو سره زموږ کډې راوستې او د هغوی کلا ته ننوتل. په کلا کې شپږ کوټې وې، د ځای مشکل نه و. بنځې او ماشومان یې سره په کوټو کې ووېشل. مورډ نارینه هوجرې ته لاړو. د قوماندان وسله وال څلور تنه له کلا بهر د وسلې سره په څار بوخت و. شېر خان وویل راځئ مورډ درې واره به په هوجره کې کښېنو. لږه شپبه وروسته چای راوړل شو. چای مو څښو چې قوماندان شېر خان خپلې خبرې داسې پیل کړې:

شمس الدین خانه ماما! له ژونده مې زړه تور شو، داسې کار د نړۍ په تاریخ کې نه دی شوی لکه ستاسې په کلي کې چې شوی دی. په هغه لوی کلي کې چې له خلکو ډک و هېڅ پاتې نه دي. نارینه یې وژل شوي او پاتې کسانو کډې کړي دي. په ټول کلي کې وگرځېدم، ویردی او ژړاگانې دي. په هره کوڅه به چې ورتلم، په غېږ له ژړا مې نور څه نه اورېدل. توبه، توبه څه حال دی ستاسې په کلي کې؟ ستاسې په باب مې چاته څه نه دي ویلي، یوازې مې په پټه توگه ستاسې د مېرمنو سره رابطه پیدا کړه.

د نورو ماماگانو کورونو ته لار نشوم، ځکه چې که چیرته ستاسې کورونو ته تلای وای، رسوایي گډ بدلنه دا واړه مې بیا په آسانه نشو راوستلای. دوی ته مې ځای وروښود، لومړی مې ورته ځان وروپېژاند او ستاسې د خولې سوال ځواب او نښې مې ورته وویلې. پس له هغې دوی ټول سرک ته راووتل. په دوو گاوو کې مې کښېنول او رامې وستل. بې له هغې نه د کلي پاتې ښځې او ماشومان د تېښتې په حال کې وو. هر چا خپلې کډې بارولې. له ما سره په غېر له دې څلورو تنو نه، نور د تنظیم کسان راسره وو. دا ځینې خبرې خوند نه راکوي، چې په خوله یې یادې کړم. د یوه قوماندان سره مې شپه وه. هغه راته ټولې کیسې وکړې، هغه په خټه ترکمن دی، مېرمن یې تاجکه ده. ولې ما سره له پخوانه دوست دی. په غیر له تنظیم او جهاد نه ما او هغه ډېر کلونه سره یوځای په څو جبهو کې سره تېر کړي دي. یو له بله مو هېڅ پټ نه دي. ددې ماشومانو په رایستو کې راسره تر پایه مرسته وکړه. پېگانه آبل بېگانه مې ورسره شپه وه، د تېرو څو شپو تېرې شوي کیسې یې راته وکړې. هغه راته دا خبره هم وکړه:

ویلې په غېر له دغه کلي، یانې ستاسې کلي نه په غیر نورو کلیو کې هم همدغسې عملیات شوي دي، خویره په دې کلي کې له حده زیات ظلم شوی دی. ما وی د ظالم بچي ته په دې عملیاتو کې وی. کسم یې راته وکړو. ویلې ښځه دې راباندې خورشې، چې زه قصدي پخپل کور کې وم. یوه هفته وظيفه کې نه وم، زه خبر وم، چې په دې کلیو باندې همدغسې عملیات کوي. زما کسانو به راته راپور راوړو. وخت په وخت به خبرېدمه، غم او غوسه مې پسې زیاتېدلې، ولې چاره څه وه؟

دا لا څه کوي، تاته یو بل راز هم وایم، ځکه چې یار مې یې. داسې خبره مې اورېدلې ده، چې په دې سیمه کې د تللو پښتنو نه ځمکې اخلي او کډه کولو ته یې مجبوروي. خو پام دې وي چې زما دا خبره بل چاته ونه کړې. دا یې راته وویل او زه ترې بیا رابیل شوم. دلته په بغلان او پدخمرې کې اکثره پښتانه دي. که زه او یا ما غوندې څو نور د دوی سره سر و نه خوزوو (د شمالي ټلوالې) سره، دا پاتې پښتانه هم بې ابي او سپکاوې ته رسېږي. په زړه مو کله قبلېږي، هغه داسې ورته ډېرې خبرې گوې. بیا یې وویل پرویز ماما دوی د ټولې کورنۍ احوال مې واخیست. لکه څنګه چې شمس الدین خان ورور پخپلو سترگو هرڅه لیدلي کتلي دي، هماغسې شوي دي، خو خلک لا په کلي کې د اصلي واقعي او پېښې نه سم خبر نه دي. زیات یې پوه دی، چې د کلي ټول خلک یې د لیلی په دښته کې وژلي دي.

زه په همدې سبب سره کلي ته دننه ورننوتم نه له بهره مې ټول معلومات واخيست. کلي ورځ په ورځ تشپېرې، کډې ترې روانې دي، ما هم چالاکي کوله، چې ژر ستاسې ماشومان راوباسم. زما له لاسه همدومره کېدل، نور نو ستاسې خپله خوښه ده! د خبرو واره مارتې راوړسگېد:

وروره! تادې خدای ژوندی لري، ډېر لوی احسان دې په ما واپاوه، ترڅو ژوندی يم، دا مرسته او احسان به دې هېر نه کړم. زما به له خدایه سمه وه، گنې په دومره اسانۍ سره دا کار نه کېده. له ښه مرغه، چې پرويز مې په بازار کې وليد او دلته يې راوستم، که نه خدازده په کومو ځايونو به گرزېدئ؟

قوماندان صاحب زه داسې فکر کوم، چې دا خلک پښتانه په ترکستان زمين باندې نور نه پرېږدي. د طالبانو دې کوروران شي، ډېر زيات يې قهرولي دي. طالب او نا طالب نه گوري، خو چې پښتو وايي، بې مرگه يې نه پرېږدي. د ترکمنو، اوزبکو او هزاره و سره دا تاجک گفته ټول د پښتون په بربادۍ او نابودۍ پسې يې دا ځل بډې وهلي دي. قوماندان شېر خان وويل: هو، هو همدغسې ده، د ټولو يوه خبره ده. پرويز له د خبرو واره ورغی، ده وويل:

اوس خو مو سر له راغلي ده، د پېښې نه تېښته نشته دی. ولې پښتانه خو بلا وهلي نه دي؟ په اتفاق دې ټول پښتانه په يو اواز سه خارجي راغلو قواو ته (امريکايانو ته) ووايي، چې دا وطن د پښتنو د اکثريت خاوره ده. له پخوا زمانې نه راپدې خوا يې د خارجي يرغلگرو نه دا خپله خاوره ساتلې ده. دا اوس دا خلک د امريکايي او انگليسي عسکرو او قوتونو په زور پښتانه وژني، له خپلې ځمکې يې باسي او د القاعده او طالب په نوم يې خارجيانو ته په گوته کوي. دا عمل غېرانساني او غېرافغاني عمل دی. دا خارجي قواوې بايد پوه کړي شي. په کرار کېښاستو خو نه کېږي.

قوماندان د پرويز خبره ونيوله، ويلې ماما جانې! که رښتيا راباندې وايي، په کوم پښتون دا اواز جگوي؟ په دا پېنځه ويشتو کالو کې دې پښتون پاچاهي نه کوله، خو اصلاً هغوی له سره پښتانه، نه وو. د پردو غلامان وو. سبا ته همدا خبره ده او بيا هم همدغه حال دی.

د پښتنو کيسه دې مفتې ده، د ځان، مال او بچو غم وخورئ، پښتانه پرېږده، چې تشې لاپې شاپې وکړي هغه پخواني پښتانه، نه دي پاتې.

ما بیا د خبرو وارونیو، ما وی: شېر خان قوماندان صیب ستاد خبرو سره زه موافق یم، خو یوازې دومره ویلی شم، چې داسې هم نه ده، چې دوی څنگه فکر کړی دی. په افغانستان کې ټولو سیاسي ډلو ټپلو خپل وار تېر کړو، هر چا د افغانستان خلکو ته خپلې نادودې پرېښودې. نن دې شېر پنجشېر او شمالي ټلواله هم خپل وار تېر کړي. ولې دا ناروا چې دوی را اخیستی ده، هېچا په تاریخ کې داسې نه دي کړي. لکه چې دوی وکړل. په افغانانو هېڅکله د چا بدل چاته نه دی پاتې شوی، ترڅو به داسې وي. زموږ غټ عیب او قصور دا دی، چې سره په اتفاق نه یو. پخوا هم همدا خلک وو، دوی له مونږه ځل وهلی نشو، خو له دا ځینو پښتنو له لاسه په موربه داسې شپې ورځې راغلې دي. ټولې نړۍ ته یې لکه د ببو غوندي وروپېژندلو. ته والله دیوه ملک پاچاهي چې طالب ته پاتې شي، نو داسې ملک به څه حیثیت وي؟ قوماندان صیب، چې رښتیا راباندې وایې، دا کارونه چې دوی وکړل، د اسلام په تاریخ کې کله داسې شوې دي؟

مطلب د پښتون شمله یې راتپته کړه. طالبان خو د بل چا په مرسته د څو تنو لوړ پوړي خرڅ شوي غلامان طالبان وو، چې پخپله مخه ولاړل. په نوم طالب خويي ټول پښتانه دل کړل. اوس نو بله چاره نشته دی، هرڅه چې دي په ځان به یې تېروو. پرویز رانه خبره و نیوله. ویلي شمس الدین خانه وروره! راکه چې اوس ددې خپلو ماشومانو او د خپل سر غم وخورو. شپه په وتو ده، اوس به خپلې خبرې وکړو. ته څه تصمیم لري، چې څنگه وکړې؟

ما وی زه خو وروره تاسې ته صفا خبره کوم او هغه دا چې زه چې ژوندی یم، نور به خپل کلي ته لاړ شم، ځکه چې په کلي کې څوک نه دي پاتې. اوس نو هلته ژوند خوند نه راکوي. ځمکه او کلا، مالونه مې دهقان ته پاتې دي. زړه مې دی څه موده وروسته دغه ځمکه کلا هرڅه خرڅ کړم، خو خپل وطن ته لاړ شم. پاتې ژوند د خپل پلار نیکه په پخواني کلي تېر کړم. سبا ته به له خیره د کابل په لور وخورو. رښتیا قوماندان صیب! د سالنگ لاره څنگه ده، تگ راتگ پرې کېږي؟ هغه وی: هو تر پروڼه خو د سالنگ لاره خلاصه وه، چې خلاصه وي بڼه ده. موربه سهار ته په خیر سره له تاسې نه رخصت شو. قوماندان شېر خان وویل: ماما ولی یو څو شپې خوبه موراسره تېرې کړې وای. ما وی: تاسې دې الله ژوندي لري، که ژوند باقی وو، زه یو ځل بیا څه موده پس بېرته دلته راځم.

پرویز و ویل: سمه ده تاسې دې خدای په خیر سره خپل وطن ته ورسوي، مور به تر هغې دلته یو نو ترڅو چې وروسته نور څه پېښېږي. نور نو شپه زیاتې په وتو وه، قوماندان وویل: اوس به ویده شو، سهار به له خیره بیا څنگه چې ستاسې خوښه وه، هغسې به وکړو.

شپه تېره شوه، سبا شو. وختي لمانځه ته پاڅېدو، وروسته بیا چای وڅښل شوې. قوماندان شېر خان وختي یو تن په موټر پسگي بازار ته لېږلی و. لږه شپه وروسته هغه راغی. ویلي موټر مو درېس تر کابله نیولی دی. موټروان ویلی سورلی دې راوله، چې حرکت وکړو. د سالنگ لاره نامعلومه غونډې ده، څومره چې په وخت لاړ شو، ښه ده. ما خپلې مېرمنې ته وویل واړه درسره سنبال کړه، چې څو په خیر. په دې وخت کې قوماندان شېر خان او پرویز دواړو جیب ته لاس کړو، پیسې یې راووستې او ماته یې ونيولې. شېر خان پیسې زما جیب ته راخټا کړې، ما بېرته ورکړې. ویلي وروره! ته په سفر ځې، ماشومان درسره دي، چېرې بند پاتې نشئ. ما وی کور دې ودان. زما مېرمنې له کوره ځان سره پوره پیسې راوړې وې. گومان کوم، چې خدای به مو بگد نه پاتې کوي. د هغه مور او ماشومان، مېرمن یې او مور ټول سره په یوه ځای لاسونه پورته کړل، دوعا مو وکړه. بیا ما هغوی ته وویل: ستاسې ښېگڼې به نه هېروم. تاسې دې الله ژوندي لري. قوماندان صیب، پرویز خانو وورځې وروسته به زموږ د کور، کلي، ځمکې او زموږ په دهقان به درسره ټینگه وکړئ، چې په هرڅه ورسره پام وکړي. زه په خیر سره بېرته زر راگرځم او که دې وکولای شوای، زموږ دهقان ته د کوم باوري سړي په خولې ځواب ورولېږه. ورته ووايه شمس الدین روغ جوړ دی، خپل واړه یې د څو ورځو لپاره مومند دې ته بیولي دي. څه موده وروسته بېرته راځي. زما خواصلي خبره ستاسې سره ده، چې زه بېرته که ژوندي وم، خپل کلي ته به دوباره وروڼه گرځم.

زه به بیا په کلي څنگه سترگې ولگوم؟ وروڼه، خپلوان او کلیوال به نه وي او زه به یوازې په کلي کې ژوندي گرځم. نه، نه دا نشم کولی. پرېږده، چې زه هم خپلو کلیوالو او پښتنو ته خپله پښتو او ننگ وروښیم. پرویز جانه که چېرته کلي ته لاړې، په ټول کلي او کانو بوټو باندي به زما سلام وایي.

اوس نود خدای په امان، د کور له ټولو غړیو نه مو مخه بڼه راواخیستله. یوازې شېر خان او پرویز راسره تر موټره ولاړل. د پلخمرې بنار د کابل موټر تم خای ته ورسېدو، زموږ موټر تیار و، ماشومان موټر ته وروختل. ما له قوماندان او پرویز نه خدای په امانې واخسیتله. دوی لا ولاړ وو، چې موټر روان شو. هغوی راته لاسونه خوځول، چې زموږ موټر په دوږو کې را پناه شو.

پای

ژوندی پېښه

ادب په هره ټولنه کې د اصلاح او سموڼې لپاره ډېر مهم رول لوبولی دی، په هره ټولنه کې څه ناڅه نیمگړتیاوې او ناانصافی موجودې وي، چې د اصلاح او رغونې لپاره یې شاعران، لیکوالان او ادیبان د خپل قلم په ذریعه ډېر کار کوي.

وایي چې ښه قیصه، ناول، افسانه یا ډرامه هغه وي، چې لوستونکي پل په پل د ځان سره بیایي، ترهغې چې د قیصې د پای ټکي ته نه وي رسېدلي.

د افغانستان تېر پېښه ویشته کلن ناورین او غمیزې هم ډېرې بدمرغه او دردونکې قیصې په خپله سینه کې ځای کړي دي، په دغه غمیزه کې په بې وزله افغانانو او بیا په خاصه توګه په پښتنو ډېر ناوړه او بې درېغه ظلمونه شوي دي. ډله ایزو وژنو قرباني هم اکثر پښتانه دي، چې ښه مثالونه یې د کونړ د کرهالې او د لیلی د دښتې ډله ایزې ټول وژنې دي، پښتانه تل کله د ملا او طالب په نوم، کله د مجاهد او اشرار په نوم، کله د کمونست (خلفي او پرچمي) په نوم زورېدلي دي او د ظلم د وخت د هر دور چارواکو او ټوپک سالارانو په مختلفو پلمو (چلونو) په دغه بې گناه او بې وزله خلکو خپله خواه یخه کړې ده.

د دغه ظلمونو او ډله ایزو وژنو یوه بدمرغه پېښه د "لیلی د دښتې" ده، چې د هېواد د شمال د دغه ناوړه پېښې انځور محمد امان یار په دې کتاب (د لیلی دښتې، د سترگو لیدلی حال) قیصه کې په ډېر ساده او روانه لهجه په مختلفو کردارونو کې رانغښتې او په داسې انداز کې یې تمثیل کړې، چې لوستونکي به د کتاب د لوستلو په وخت حتماً دا فکر او سوچ کوي، چې محمد امان یار د دغه پېښې د خپلو سترگو شاهد دی.

د پښتونخوا د پوهنې دېره د تېرو څو کلونو راهیسې هڅه او زیار کوي، چې د پښتنو لیکوالانو سره د کتابونو په چاپ او سمبالښت کې مرسته وکړي، ترڅو د پښتو ادب زار لمن د هر راز ادبي رنگینو څخه ډکه شي، چې په دې سلسله کې یې په زیات شمېر کې کتابونه د مینه والو لاسونو ته رسولي دي.

د ښاغلي محمد امان یار دا دوهم کتاب دی، چې د پښتونخوا د پوهنې دېره په زیار خورېږي، له دېره وړاندې د یار صیب د یو ښکلي ناول "خانګه" د خپرېدو ویاړ هم د پوهنې د دېره په برخه شوی، چې هغه ناول "خانګه" هم د یوې ژوندۍ پېښې او یوې پښتنې پېغلې د ژوند داستان و، چې د لوستونکو د پام وړ ګرځېدلی دی.

د لیلی دښته د سترگو لیدلی حال) هم د افغانستان د غمیزې یو تاریخي او حقیقي قیصه ده، چې محمد اجان یار په ښکلې او ښه توګه انځور کړې ده. په دې قیصه کې داسې کردارونو ته ځای ورکړل شوی، چې د پېښې د تل (بېخ) عکاسي کوي، د مظلومانو ژړا او فریاد د انساني حقونو د علمبردارانو غوږونو ته رسوي او د ټوپک سالارانو او ظالمانو د تورو مخونو څخه پرده پورته کوي، کوم چې د ژبې، قوم او نسل په نوم یې په پښتنو هر راز وحشیانه او نه بڅبونکي ظلمونه کړي دي.

د لیلی دښتې د ډله ایزو وژنې خبرونه او راپورونه خو موږ د ورځپاڼو، مجلو، خبري رسنیو او راډیوګانو په وسیله اورېدلي و، مګر د دغه بې رحمانه ټول وژنې اصلي منظر زما په خیال تراوسه په کتابي شکل نه دی راغلی. دا د محمد اجان یار کمال دی، چې د دغسې دردونکو پېښو څخه یې په ډېر هنر پرده پورته کړې ده.

تېر کال زما د یار صیب سره په جرمني کې لیدل کتل وشو، ما د هغه ځینې شعري ټولګې هم لوستې وې، هغه زما څخه د دغه نورو کتابونو د چاپ په هکله د مرستې غوښتنه وکړه، نو هماغه و چې د "څانګه" ناول څخه وروسته دا دوهم کتاب هم چاپ شو. زما په آند (فکر) یار صیب په شعر، ناول او څېړنیزو لیکنو پوره پوره ازمېښت کړی دی. د هغې ټولې لیکنې د قدر وړ دي، خو د دې وروستیو کتابونو د چاپ څخه دا په ډاګه کېږي، چې په قیصه او ناول لیکلو کې یار صیب پوره تجربه او لاس بری لري او دا ځکه چې هغه د ولس په ژبه په ساده او روانه لهجه د قیصې شروع او انجام په ډېر ښه توګه تمثیلوي. دا به په دې مانا نه وي، چې نورې لیکنې یې په زړه پورې نه دي، خو کوم خوند او مزه چې د هغې په نثري لیکنو خصوصاً په قیصه او ناول کې دی د یادونې وړ بولم، ځکه دغه ټولې قیصې او پېښې د افغانستان د اوږدې غمیزې سره جوخت تړون لري او بالکل حقیقي او یا حقیقت ته نژدې دي. که څه هم د محمد اجان یار په دې کتاب کې به ځینې تېروتنې او نیمګړتیاوې هم وي او په ځینو ځایونو کې به د مبالغې څخه هم کار اخیستل شوی وي، خو په حقیقت کې قیصې ته د رنگ او ښکلا ورکولو لپاره دا هر څه ضروري وي. زه د پښتو ژبې د خدمت په دغه سفر کې محمد اجان یار ته لا ډېر بریالیتوبونه غواړم.

عبد البصیر بېدار

د پښتونخوا د پوهنې د ډېرې مرستیال

پېښور، پښتونخوا

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**